

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2017

Tereza Borůvková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Tereza Borůvková

**Vývoj anti-homosexuální legislativy na
ruském území**

Bakalářská práce

Praha 2017

Autor práce: **Tereza Borůvková**

Vedoucí práce: **Mgr. Martin Čížek, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2017**

Bibliografický záznam

BORŮVKOVÁ, Tereza. *Vývoj anti-homosexuální legislativy na ruském území*. Praha, 2017. 45 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Martin Čížek, Ph.D

Abstrakt

Práce se zabývá vývojem protihomosexuální legislativy na ruském území a zaobírá se podmínkami dekriminlizace homosexuality v nově ustavené Ruské federaci, a tím jak byla provedena. Věnuje se snahám o pořádání festivalu Gay Pride v Moskvě z roku 2006 a let nadcházejících, zamítavým reakcím ruských úřadů a následné žalobě. Informuje o změně rétoriky k LGBT komunitě, která byla způsobena medializací aféry Gay Pride a zároveň nastolovanému konzervatismu. Popisuje ruský konzervatismus, který se vymezuje vůči Západu svými tradičními hodnotami, se kterými je právě homosexualita v údajném rozporu. Toto směřování vyvrcholilo v roce 2013 přijetím ruskou společností podporovaného anti-propagačního zákona na federální úrovni. Zkoumány budou také bezprostřední reakce na přijetí zmíněné legislativy a dopady legislativy. Práce využívá akademických článků, které vznikly po přijetí zákona, a zejména novinových článků, které zachycovaly toto dění přímo. Zpracování této problematiky umožňuje vidět ostrakizaci homosexuálů v Rusku jako dlouhodobý společenský trend, který je utužován státním zpravodajství a legislativními kroky. Vysvětluje postihovatelné chování podle nedávno přijatého anti-propagačního zákona a důvod jeho přijetí. Zároveň i jakým způsobem je tento zákon kritizován LGBT aktivisty po celém světě. Upozorňuje ale i na nedostatky západní kritiky, čímž ale práce nepodporuje přijetí této legislativy a nárůst homofobních tendencí, jež je s tímto legislativním krokem spojován.

Abstract

This work is focused on development of anti-homosexual legislation and conditions of decriminalization in the newly established Russian federation. It is focused on attempts to organize Gay Pride festival in Moscow in 2006 and negative reactions of Russian authorities and subsequent lawsuit. The works informs on change in rhetoric with

respect to LGBT community, which was caused by medialization of Gay Pride affair as well as conservatism that was being established. It describes Russian conservatism that set itself in contrast to the West by its traditional values, which are in alleged conflict with homosexuality. This development reached its summit in 2013 when anti-propagation law was enacted on federal level. We then focus on immediate reaction to enactment of this legislation and its effects. The work draws from academic articles that appeared after enactment of the act and, and importantly also news articles that could capture ensuing event in real time. It becomes apparent that ostracizing of homosexuals in Russia is a long-term trend that is supported by state controlled news agencies and legislative steps. We explain behavior that is subjected to recently enacted anti-propagation act and reasons for its enactment. In addition, we review how this act is criticized by LGBT activists all over the world. We also focus on deficiencies of Western criticism – by which we do not support enactment of this legislation or increase in anti-homosexual tendencies, that are linked to this legislation.

Klíčová slova

Ruská federace, Anti-propagační zákon, konzervatismus, homosexualita, LGBT, Gay Pride

Keywords

Russian federation, Anti-propaganda law, conservatism, homosexuality, LGBT, Gay Pride

Rozsah práce: 73 152 znaků s mezerami

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 19. 5. 2017

Tereza Borůvková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Martinovi Čížkovi, Ph.D. za ochotu, trpělivost, cenné rady a vynaložený čas.

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
Jméno: Tereza Borůvková
E-mail: tereza.boruvkova@seznam.cz
Studijní obor: Mezinárodní teritoriální studia
Semestr a školní rok zahájení práce: LS 2015/16
Semestr a školní rok ukončení práce: LS 2016/17
Vedoucí bakalářského semináře: JUDr. Vladimír Handl, CSc
Vedoucí práce (povinné): Mgr. Martin Čížek, Ph.D
Název práce: Vývoj anti-homosexuální propagandy na ruském území
Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek) Práce si klade za cíl seznámit s vývojem legislativy zaměřené vůči netradičně orientovaným na ruském území, zejména kdy bylo homosexuální chování trestáno a kdy dekriminalizováno. Postihnout zásadní změnu nálad ve společnosti v období vlády ruského prezidenta Vladimira Putina, který se snaží vést ruskou společnost konzervativním směrem s pomocí pravoslavné církve. V další části uvést komplikace při pořádání Gay Pride a vyústění těchto protihomosexuálních nálad v nárůst homofobních tendencí obyvatelstva a v ruský anti-propagační zákon z roku 2013. A v poslední části se věnovat různorodým reakcím na přijetí této legislativy.
Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek): Došlo k celkovému upravení tématu. Z původního záměru zůstalo stejné pouze teritoriální vymezení. Časové vymezení je obdobné a je jím pro první popisnou část práce zamýšleno 20. století jako doba, kdy bylo Rusko součástí Sovětského svazu. Pro následující část rok 2006 a roky následující, kdy dochází k prvním snahám o pořádání festivalu Gay Pride, po němž se nálady v Rusku k homosexuálům dosti pozměňují a vyústí v roce 2013, kdy byl schválen zákon zakazující šíření informací o netradičních vztazích mezi mladistvými. Věcné vymezení je naopak zcela odlišné, z problematiky informační války se práce přesunula k vývoji anti-homosexuální legislativy.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu): <ul style="list-style-type: none"> ▪ Úvod ▪ Pojmy z oblasti sexuálních menšin ▪ Historický vývoj vnímání homosexuality ▪ Ruská federace jako součást mezinárodních organizací a jejich legislativy ▪ Vnitrostátní legislativa Ruské federace ▪ Konzervatismus prostupuje společností ▪ Problematika konání Gay Pride ▪ Anti-propagační zákon ▪ Závěr

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

- Matthew Braswell, „Putin’s Russia: Playing the Cultural Conservative Card“, *The Hedgehog Review* – *Critical reflection on Contemporary culture*, <http://iasc-culture.org/THR/channels/THR/2016/11/putins-russia-playing-the-cultural-conservative-card/> (staženo 5. 5. 2017).
- „Moscow's gay pride ban for 100 years“, *The Independent*, 17. 8. 2012 <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/moscows-gay-pride-ban-for-100-years-8057346.html> (staženo 7. 1. 2017).
- „Russia: Anti-LGBT Law a Tool for Discrimination“, *Human Rights Watch*, 29. 6. 2014 <https://www.hrw.org/news/2014/06/29/russia-anti-lgbt-law-tool-discrimination> (staženo 10. 1. 2017).
- Matthew Chance, „Why Russia is hung up on homosexuality?“, *CNN*, 16. 12. 2014 <http://edition.cnn.com/2014/12/16/world/europe/chance-russia-gay-rights/> (staženo 10. 1. 2017).
- Marc Bennetts, „Russia’s Slide Into Ultra-Conservatism“, *Vocativ*, 14. 10. 2016 <http://www.vocativ.com/367088/russia-ultra-conservatism/> (staženo 5. 1. 2017).
- Daniel Healey, *Homosexual Desire in Revolutionary Russia* (Chicago: University of Chicago Press, 2001).
- Igor S. Kon, *Sociolegal Control of Homosexuality – Russia: Historical prelude* (Moscow: Institute of Ethnology and Anthropology- Russian Academy of Sciences, 1997).
- Martin Fafejta, *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality* (Věrovany: Nakladatelství Jan Piszkiwicz, 2004).
- Tereza Volšátová, „Sexualita a ochrana lidských práv: problém ochrany práv homosexuálů a transsexuálů“ (Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2012).
- Vojtěch Šíma, „Postavení sexuálních menšin v Ruské federaci a v České republice“ (bakalářská diplomová práce, Masarykova univerzita, 2014).

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		

Obsah

1. ÚVOD	2
1.1 TÉMA PRÁCE, ZASAZENÍ PRÁCE DO KONTEXTU	2
1.2 STRUKTURA A CÍLE PRÁCE	3
1.3 ROZBOR LITERATURY.....	6
2. POJMY Z OBLASTI SEXUÁLNÍCH MENŠIN	8
3. HISTORICKÝ VÝVOJ VE VNÍMÁNÍ HOMOSEXUALITY OBECNĚ	12
4. HISTORICKÝ VÝVOJ VNÍMÁNÍ HOMOSEXUALITY V RUSKU	13
4.1 PRVOTNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY VE VZTAHU K HOMOSEXUALITĚ	13
4.2 ZAČÁTEK 20. STOLETÍ	14
4.3 1917-1933: DEKRIMINALIZACE HOMOSEXUALITY, RELATIVNÍ TOLERANCE.....	15
4.4 1934-1986: HOMOSEXUALITA OPĚT ILEGÁLNÍ	15
4.5 1987-1990: VEŘEJNÁ DISKUZE O POSTAVENÍ HOMOSEXUALITY	18
4.6 1990-1993: AKTIVIZACE HOMOSEXUÁLŮ.....	19
4.7 1993: DEKRIMINALIZACE HOMOSEXUALITY	20
5. RUSKÁ FEDERACE JAKO SOUČÁST NADNÁRODNÍCH ORGANIZACÍ A JEJICH LEGISLATIVY	21
5.1 DOKUMENTY ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ.....	21
5.2 DOKUMENT RADY EVROPY	22
6. VNITROSTÁTNÍ LEGISLATIVA RUSKÉ FEDERACE	22
7. SKLONY SPOLEČNOSTI KE KONZERVATISMU	23
8. PROBLEMATIKA KONÁNÍ GAY PRIDE V RUSKÉ FEDERACI	28
9. ANTI-PROPAGAČNÍ ZÁKON	29
9.1 PŘIJETÍ FEDERÁLNÍHO ZÁKONA	30
9.2 KRITIKA PŘIJETÍ ANTI-PROPAGAČNÍHO ZÁKONA	31
9.3 OBHAJOBA ANTI-PROPAGAČNÍHO ZÁKONA	34
9.4 HLAVNÍ ÚSKALÍ A DOPADY ANTI-PROPAGAČNÍHO ZÁKONA.....	35
10. MÍSTY NEPŘÍMĚŘENÁ REAKCE ZÁPADU NA PŘIJETÍ ANTI-PROPAGAČNÍHO ZÁKONA	36
ZÁVĚR	38
SUMMARY	40
POUŽITÁ LITERATURA	41

1. Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá historickým vývojem anti-homosexuální legislativy na ruském území, do tohoto termínu zahrnuje nejen ruskou legislativu, která zakazovala homosexuální jednání, ale i legislativu, která nějakým způsobem omezila nebo omezuje homosexuály. Metodou této práce je převážně deskriptivní analýza.

1.1 Téma práce, zasazení práce do kontextu

Postavení sexuálních menšin, včetně té homosexuální, prošlo zejména v posledním století v celém světě řadou změn v závislosti na kultuře. Zatímco některá kultura ji vnímala jako součást vývoje, druhá na ni pohlížela jako na nepřirozenou a odsouzeníhodnou. V průběhu 20. století byla ve většině zemí odlišná sexuální orientace odstraněna ze seznamu chorob a homosexuálové nabyli rovných práv a právní ochrany. Otázka emancipace sexuálních menšin se stala předmětem zájmu mezinárodních organizací a je jednou z priorit v oblasti prosazování lidských práv. V západních zemích existují legislativní regulace, které přispívají k ochraně homosexuálů a dalších skupin LGBT¹ komunity před diskriminací v běžném životě, ale i třeba v pracovní-právních vztazích.

Ruská federace byla ve 20. století součástí Sovětského svazu, prošla tedy odlišným vývojem než západní země. Přesto byly i zde homosexuální vztahy v roce 1993 dekriminálnízovány.² Stalo se tak s ohledem na západní tlak, který byl na ruskou společnost v tomto bodě kladen.

Problematika homosexuality tím však nebyla v ruském prostoru vyřešena vzhledem k vysokému vlivu pravoslavné církve, která homosexualitu neschvaluje, i časté nedůvěře společnosti vůči této menšině. To je umocněno nízkou mírou informovanosti o homosexualitě a zkreslením jejího obrazu v očích veřejnosti, o které se postarala ruská vláda v čele s prezidentem Vladimírem Putinem. Ruská federace se totiž rozhodla jít proti trendu zrovnoprávnění sexuálních menšin nastolenému západními zeměmi. Naopak se v posledních letech snaží vymezit vůči Západu svými „vznešenými morálními hodnotami“ a sama sebe zobrazuje jako centrum náboženské

¹Zkratka LGBT zahrnuje osoby s menšinovým sexuálním zaměřením vůči heterosexuálnímu zaměření a osoby s menšinovou sexuální či genderovou identitou, podrobněji bude rozvedena v kapitole pojmy z oblasti sexuálních menšin.

²„Russia: Update to RUS13194 of 16 February 1993 on the treatment of homosexuals“. Canada: Immigration and Refugees Board of Canada. <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=3ae6ad788c> (staženo 15. 3. 2017).

víry a morálních závazků. Prezident Putin využívá ruskou pravoslavnou církev jako nástroje k podpoře kulturního konzervatismu.³

Snahy uskutečnit v Moskvě celosvětově pořádaný Gay Pride⁴ na podporu práv neheterosexuálních menšin byly vedením města odmítnuty poprvé v roce 2006 a následně i několikrát poté. Konání festivalu bylo nakonec z důvodu nedostatečné podpory veřejnosti v roce 2012 ruskými úřady zakázáno na dalších 100 let.⁵

V červnu 2013 ruská vláda schválila velmi diskutovaný zákon zakazující propagaci informací o netradičních vztazích mezi mladistvými.⁶ Podle ruských úřadů je jeho cílem ochrana ruských dětí. Přestože ruským obyvatelstvem bylo přijetí zákona hojně podporované, až 88 % Rusů se vyjádřilo ve prospěch schválení této anti-propagační legislativy, západním tiskem byla tato legislativa odsouzena.⁷ Přijetí tohoto zákona vyvolalo celosvětovou vlnu kritiky a demonstrací. Faktickým nedostatkem zákona je absence definic „propaganda“ a „netradiční orientace“.⁸ Zákon ze své podstaty neumožňuje jakékoli veřejné demonstrace na podporu práv LGBT komunity. V souvislosti s přijetím tohoto zákona souvisí nárůst homofobních tendencí v ruské společnosti a počtu útoků na homosexuály.⁹

1.2 Struktura a cíle práce

Počáteční kapitola této práce vysvětluje pojmy z oblasti sexuálních menšin, které budou v práci používány, a pro orientaci v této problematice jsou nezbytné.

Druhá kapitola nastiňuje obecný vývoj vnímání homosexuality, zejména pak vývoj zrovnoprávnění homosexuálů během dvacátého století v západních zemích a

³„Putin’s Russia: Playing the Cultural Conservative Card“, Official Site of The Hedgehog Review, <http://iasc-culture.org/THR/channels/THR/2016/11/putins-russia-playing-the-cultural-conservative-card/> (staženo 14. 3. 2017).

⁴Gay Pride jsou průvody oslavující gay, lesbickou, bisexuální a transgender kulturu. Tyto akce též slouží jako demonstrace za práva neheterosexuálních menšin. První Gay Pride se uskutečnil v roce 1970 v několika amerických městech. („The spirit of Stonewall lives on“. Official site of the NYC Pride. <https://www.nycpride.org/about/> (staženo 14. 5. 2017). V práci ponechám pod originálním názvem Gay Pride nikoli jako přehlídky či průvody gay hrdosti.

⁵„Moscow’s gay pride ban for 100 years“. *The Independent*, 17. srpna 2012.

⁶Thoreson, Ryan. „From Child Protection to Children’s Rights: Rethinking Homosexual Propaganda Bans in Human Rights Law“. *The Yale Law Journal* (2015): 1327-1344. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017).

⁷Herszenhorn, David. M. „Gays in Russia Find No Haven, Despite Support From the West“. *The New York Times* (12. 8. 2013). <http://www.proquest.com/> (staženo 12. 5. 2017).

⁸Grekov, Innokenty. „Russia’s Anti-Gay Law, Spelled Out in Plain English“. *Mic Network Inc*, 8. srpna 2014.

upozorňuje na fakt, že legalizací homosexuálního chování nevymizely všechny odmítavé až nepřátelské postoje k homosexuálům.

Třetí kapitola rozvádí vývoj anti-homosexuální legislativy na ruském území ve 20. století. Tato část práce líčí první snahy o dekriminálnízaci z počátku 20. století a následné umožnění homosexuálních aktivit jak pro muže, tak pro ženy po ruské Říjnové revoluci. Později bylo Rusko součástí Sovětského svazu a vývoj legislativy vůči homosexuálům se tak ubíral jiným směrem nežli v západním světě. Kapitola zachycuje, jakým způsobem bylo s homosexuály nakládáno až do 90. let, přičemž právě existence Sovětského svazu a nutnost vlády pevné ruky, která se vymezuje vůči západnímu světu, je prací vnímána jako jedna z hlavních příčin ostrakizace¹⁰ homosexuálů. Práce také nastíní, proč v roce 1993 skutečně došlo k dekriminálnízaci v Ruské federaci, na tento krok pohlíží jako na vyhovění tlaku Západu nikoli jako na upřímnou snahu o zrovnoprávnění této menšiny.

Práce bude dále zkoumat legislativní úpravy ve vztahu k sexuálním menšinám vzhledem k tomu, že znalost zákonů týkajících se sexuálních menšin je pro pochopení postavení jedinců z LGBT komunity zásadní. Vedle toho, že tyto právní úpravy mohou zaručovat ochranu či zrovnoprávnění sexuálních menšin s většinovým obyvatelstvem, mohou také do značné míry ovlivnit vnímání problematiky mezi obyvateli. Přispívají tak k přijetí jedinců s odlišnou sexuální orientací do společnosti, nebo naopak vedou k diskriminaci těchto jedinců.

Kapitola se proto věnuje základním právním dokumentům mezinárodních organizací, kterých je Ruská federace členem. Je totiž nutné zjistit, zda v mezinárodních smlouvách o základních lidských právech a svobodách lze nalézt také práva týkající se sexuální orientace, nebo zda je lze alespoň odvozovat. Cílem bude zjistit, zda jsou tyto právní dokumenty konkrétní v popisu práv sexuálních menšin. Poté bude pozornost věnována legislativě přímo určené k regulaci práv sexuálních menšin v Ruské federaci. Tvrzením, které tato práce zastává je, že mezinárodní i vnitrostátní dokumenty zakotvující základní lidská práva neobsahují dostatečné a přesné vymezení práv na základě sexuality.

⁹„Russia: Anti-LGBT Law a Tool for Discrimination. An Anniversary Assessment“. Official Site of Human Rights Watch, <https://www.hrw.org/news/2014/06/29/russia-anti-lgbt-law-tool-discrimination> (staženo 26. 4. 2017).

Dalším velkým tématem je státem podporované neměnné nahlížení na lidi z této skupiny, jež zapadá do konzervativního názorového spektra, které v současné Ruské federaci převládá. Rusko se považuje za ochránce tradičních hodnot. V tomto ohledu hraje svou roli velký vliv ruské pravoslavné církve a zpravodajství, které líčí homosexualitu často až jako společností nebezpečnou. Dílo pracuje s názory, jež tvrdí, že prosazování politického konzervatismu k homosexualitě je prezidentův krok k větší podpoře mezi věřícím obyvatelstvem a snahou snížit demografické problémy jako je stárnutí populace. Zároveň, že státem a církví utužovaná představa o špatnosti homosexuálního chování podporuje homofobní tendence ve společnosti, které často překlenou v násilí páchané vůči homosexuálům.

Následující kapitola seznamuje s počátečními snahami o pořádání Gay Pride v Moskvě a zamítavou reakcí ruských úřadů, která byla později řešena Evropským soudem pro lidská práva ve Štrasburku. Otázkou je, proč ruské úřady odmítly vydat povolení ke konání festivalu a zda a případně jakým způsobem se po snahách festival uskutečnit změnila rétorika ruských úřadů k homosexuálům. Jedním z možných důvodů zamítnutí žádostí na pořádání festivalu je vnímání Gay Pride jako západní lobby. Po problému s povolením pořádání festivalu a jeho medializací se státní rétorika vůči homosexuálům začala vymezovat ještě ostřeji.

Anti-propagačnímu zákonu bude posléze věnována celá kapitola. Cílem je zodpovědět otázky, o tom jak a za jakým účelem byl přijat, jak na něj reagovalo ruské obyvatelstvo a jakým způsobem ho přijal západní svět. Také se bude soustředit na vágnost schváleného zákona a na omezení, jež z něj pro lidi z LGBT komunity plynou. Práce se snaží dokázat, že ruská společnost a zákonodárci díky neobjektivnímu systematickému státnímu informování o homosexualitě vnímali přijetí zákona pozitivně a důvodem k jeho přijetí jim skutečně byla ochrana dětí a tradičních hodnot ruské rodiny, podle konzervativního vzoru. Západní svět naopak tuto legislativu odsoudil a za důvodem jejího přijetí vidí upevňování autoritářské moci ruského prezidenta Vladimira Putina a omezení jakýchkoli skupin, které jsou v protikladu k jeho konzervativní politice.

¹⁰Ostrakismus = vyloučení, vypovězení ze skupiny, do které člověk dosud patřil, v původní formě takzvané střepinové hlasování o vypovězení občana ze starověkých Athén (zdroj: Slovník cizích slov, <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/ostrakizace>).

Poslední kapitola připomíná, že práva LGBT komunity jsou porušována i v mnoha dalších zemích světa a to i zásadnějším způsobem. Následně bude tato část zaměřena kriticky na některou západní kritiku anti-propagačního zákona a špatné informování o zákonu.

Hlavním cílem této práce je na základě vývoje ruské legislativy vůči homosexuálům dokázat, že plné zrovnoprávnění jedinců se stejnopohlavní sexuální orientací nebylo nikdy zcela ruským cílem. A že ostrakizace homosexuálů je v Rusku dlouhodobým společenským trendem, který je utužován státním zpravodajstvím a legislativními kroky. Od doby, kdy proběhly první snahy o konání festivalu Gay Pride, se státní rétorika vůči homosexuálům začala ostře vymezovat. Díky této dlouhodobé státní protihomosexuální propagandě, neměla ruská společnost problém s postupným přijímáním antipropagačních zákonů na regionální úrovni. Ty zakazovaly šíření informací o netradičních sexuálních vztazích mezi mladistvými. Hlavním rysem Putinovy politiky v té době začal být kulturní konzervatismus, který se staví do opozice proti „dekadentnímu Západu“ a ochraňuje ruské „tradiční hodnoty“. S tím bylo spojené i následné přijetí anti-propagačního zákona na federální úrovni. Schválení zákona vyvolalo mohutnou vlnu nesouhlasných reakcí po celém světě. Hypotézou je, že výsledkem všech výše zmíněných kroků je prohloubení homofobie v ruské společnosti často vedoucí k intoleranci a násilí vůči homosexuálům. Závěrem je, že na vině sílící homofobie v ruské společnosti je tak právě Ruská federace se svým prosazováním konzervatismu skrze legislativní kroky.

1.3 Rozbor literatury

Zvolené zdroje odpovídají aktuálnosti zkoumaného problému. Knihy jsou použity pouze v první části práce, zatímco druhá část se opírá o několik akademických článků, reportů lidskoprávních organizací a zejména v novinové články a komentáře.

Pro počáteční kapitoly byly využity odborné slovníky. Přínosem byly jejich přesné a výstižné definice v některých případech. Některé definice se mi nezdály dostatečně vystihující daný pojem, kombinovala jsem definice z různých slovníků. Využívala jsem tedy *Průvodce sexualitou člověka*¹¹, *Sexuologie pro právníky*¹² a *Úvodu*

¹¹Brzek, Antonín. *Průvodce sexualitou člověka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993.

¹²Brzek, Antonín. *Sexuologie pro právníky*. (Praha: Univerzita Karlova Nakladatelství Karolinum Praha, 1999).

do sociologie pohlaví a sexuality¹³. Nejvíce jsem čerpala z posledního zmíněného vzhledem k jeho nejaktuálnějšímu datu vydání.

Jedním z hlavních zdrojů kapitoly historického legislativního vývoje ve vztahu k homosexualitě v Rusku byla čtrnáctá kapitola knihy *Sociolegal Control of Homosexuality* z roku 1997. Tuto knihu vydal Institut etnologie a antropologie Ruské akademie věd v Moskvě a zabývá se historií homosexuality v Rusku s důrazem na sovětské období. Publikace poukazuje na trend dekriminlizace, následné kriminalizace a pozdější opětovné dekriminlizace homosexuality. Zároveň je tato kapitola oporou téměř všech akademických prací týkajících se homosexuality ve 20. století v ruském prostoru, na které jsem při zpracovávání se své práce narazila. Kapitola se však bohužel vzhledem ke svému datu vydání nezabývá opětovným uzavíráním ruské společnosti, které vyústilo v přijetí anti-propagačního zákona.

K prozkoumání legislativy nadnárodních organizací, kterých je Ruská federace členem, práce využívá zakládajících listin Organizace spojených národů a Rady Evropy. Ruská federace není členem Evropské unie, a tedy na ni není možné uplatňovat zásady vycházející z Listiny základních práv EU. Práce dále vychází z diplomové práce Mgr. Terezy Volšátové¹⁴, která dle mého názoru vhodně zkoumala problematiku mezinárodních organizací (myšleno OSN, RE) ve vztahu k sexuálním menšinám. Základním problémem je absence explicitního zákazu diskriminace na základě sexuální orientace ze strany těchto organizací.

Mezi další významné zdroje patří článek „Gays in Russia Find No Haven, Despite Support From the West“, který se zabývá podporou ruského obyvatelstva při přijetí anti-propagačního zákona v roce 2013. Zkoumá Obamův výrok k přijetí zmíněného zákona v americkém televizním pořadu *The Tonight Show* a zasvěceně upozorňuje na podobnost přijaté legislativy s téměř totožným zákonem z Británie z roku 1987.¹⁵ K tomuto tématu se vhodně vyjadřuje i článek „When Global LGBTQ Advocacy Became Entangled with New Cold War Sentiment: A Call for Examining Russian Queer Experience“ který považuje ruskou anti-propagační legislativu jako

¹³Fafejta, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. (Věrovany: Nakladatelství Jan Piszkiwicz, 2004).

¹⁴Volšátová, Tereza. „Sexualita a ochrana lidských práv: problém ochrany práv homosexuálů a transsexuálů“. Diplomová práce, Masarykova univerzita, 2012, 21.

¹⁵Herszenhorn, David. M. „Gays in Russia Find No Heaven, Despite Support From the West“. *The New York Times* (12. 8. 2013). <http://www.proquest.com/> (staženo 12. 5. 2017).

důkaz ruského autoritářství.¹⁶ Vhodným zdrojem byl také článek „From Child Protection to Children’s Rights: Rethinking Homosexual Propaganda Bans in Human Rights Law“, o Putinově projevu o neexistenci ruských zákonů proti netradiční sexuální orientaci.¹⁷ Z výčtu všech článků vybírám právě tyto kvůli jejich nestrannosti v hodnocení přijatého zákona a upozorňování na faktické nedostatky přijaté legislativy.

Vzhledem k aktuálnosti mnou zvoleného tématu tvoří velká podíl online novinové články a články ze stránek aktivistů za práva LGBT komunity.¹⁸ Dále výstupy celosvětového hnutí Amnesty International, které monitoruje porušování lidských práv a iniciuje kampaně proti jejich porušování nebo publikace mezinárodní nevládní organizace Human Rights Watch, což je organizace, která vede výzkum lidských práv a prosazuje lidská práva zakotvená ve Všeobecné deklaraci lidských práv a vytváří výzkumné zprávy, na základě kterých upozorňuje vlády a mezinárodní organizace o porušování lidských práv a nutí je k nápravě.

2. Pojmy z oblasti sexuálních menšin

Pro správné pochopení následující práce je vhodné přesné vymezení pojmů týkajících se sexuálních menšin. V tomto výčtu se práce zabývá pouze nejčastěji užívanými termíny z oblasti sexuálních menšin, a to z důvodu omezeného rozsahu.

Pohlaví

Termín pohlaví je biologického charakteru a označuje anatomické rozdíly mezi mužem a ženou.¹⁹

Gender

Gender lze chápat jako kulturní a sociální stereotypy a očekávání, které se vážou k jednotlivým pohlavím a jsou považovány za přirozené. Jedná se o sociální konstrukt pohlaví, který odpovídá jednotlivým společnostem.²⁰

¹⁶Rivkin-Fish, Michele a Cassandra Hartblay. „When Global LGBTQ Advocacy Became Entangled with New Cold War Sentiment: A Call for Examining Russian Queer Experience“. *Brown Journal of World Affairs* 21, č. 1 (podzim/zima 2014): 95-111. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017), 98.

¹⁷Thoreson, Ryan. „From Child Protection to Children’s Rights: Rethinking Homosexual Propaganda Bans in Human Rights Law“. *The Yale Law Journal* (2015): 1327-1344. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017), 1330.

¹⁸Gay.ru je nezisková moskevská skupina zaměřená na LGBT komunitu fungující v Moskvě od roku 1996. Jedno z prvních fór, kde ruskojazyční homosexuálové mohli diskutovat o svých problémech.

¹⁹Brzek, Antonín. *Průvodce sexualitou člověka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993, 20.

²⁰Fafejta, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Nakladatelství Jan Piszkiwicz, 2004, 33.

Sexuální orientace

Sexuální orientace je definována jako charakteristika jednotlivce podobně jako biologické pohlaví, pohlavní identita nebo věk. Označuje trvalé zaměření eroticko-sexuální náklonnosti k mužům, ženám či oběma pohlavím.

Coming out

Coming out (z angl. coming out of closet)²¹ je název pro proces postupného přijetí sebe sama jako osoby homosexuálně orientované a následné dobrovolné odhalení vlastní odchylné sexuální orientace. Přičemž jím může být zamýšleno pouze jedno z těchto vysvětlení.²² Může se také užívat ve spojení s osobami nebo skupinami osob, které se rozhodly veřejně prezentovat své pohledy a názory obecně považované za odlišné od názorů společnosti. Vnitřní coming out (uvědomění si odlišné orientace) nejčastěji nastává v průběhu puberty, kdy se začíná nejvýrazněji projevovat lidská sexualita. Výjimečně však může přijít i v pozdějších fázích života. Proces coming outu nelze zaměňovat s outingem, což je zveřejnění sexuální orientace třetí osobou, nejčastěji proti vůli samotného subjektu.

Sexuální menšiny

Používané pojmy „sexuální menšiny“ či „sexuální minority“ s sebou nesou dvě významová omezení: slovo *sexuální* je zjednodušeně interpretováno jako na sex se vztahující, což není zcela přesné, a *menšiny* (minority) vzbuzují dojem, že jde o něco malého a bezvýznamného, což také nevystihuje podstatu problému. V odborných kruzích se preferuje zkratka LGBT, tedy Lesb²³, Gayové, Bisexuální a Transsexuální lidé. Zkratka zahrnuje osoby s menšinovým sexuálním zaměřením vůči heterosexuálnímu zaměření a osoby s menšinovou sexuální či genderovou identitou. V západních médiích již tato zkratka zdomácněla. K této zkratce se přidávají ještě písmena „I“ za intersexuální lidi²⁴, „A“ za asexuální a „Q“ jako queer.²⁵ Nejedná se zde o zcela

²¹ „Issues: Coming Out“. Official site of the Human Rights Campaign. <http://www.hrc.org/issues/coming-out/> (staženo 22. 4. 2017).

²² Procházka, Ivo. *Coming out: průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno, 2002, 7.

²³ Slovo lesba zde není míněno jako nadávka. Lesbické hnutí se samo rozhodlo tento termín používat, neboť výraz lesbička je zdrobnělina a jako takový podle některých představitelk hnutí zpochybňuje vážnost jejich snah.

²⁴ Intersexuál = je člověk, jehož vnitřní nebo vnější pohlavní orgány jsou odlišné od typicky mužských či ženských („Hermafrodit neboli intersexuál“. Hospodářské noviny, <http://ihned.cz/c1-46024300-hermafrodit-neboli-intersexual>).

²⁵ Mikšaníková, Tereza, Barbara Hacı a Daniela Orlando. *Nejen pro LGBTIQ komunitu*. Nakladatelství eLnadruhou o.s., 2008. http://www.elnadruhou.cz/_data_editor/File/L2_brozurka.pdf (staženo 16. 3. 2017), 47.

sourodou skupinu lidí, se stejným životním stylem a totožnými „problémy“, ale o různorodé skupiny, v jejichž rámci je taková rozmanitost, jako může být ve skupině heterosexuálních lidí.

Transsexualismus

Transsexuálové tvoří specifickou a často přehlíženou skupinu sexuální menšiny. Jejich právní postavení je ve srovnání s postavením homosexuálů komplikovanější, neboť současná společnost a právo zpravidla rozlišují pouze dvě pohlaví. Transsexuál se psychicky identifikuje s opačným pohlavím, než ve kterém se narodil.²⁶

Homosexualita

U homosexuality jde o erotický zájem o osoby stejného pohlaví. Pohlavní identita nemusí být narušena vůbec (homosexuální muž se pak chová mimo sexuální oblast jako typický muž, homosexuální žena jako typická žena), nebo jen v náznacích. Vznik homosexuální orientace je zřejmě multifaktoriální. Uplatní se velmi pravděpodobně činitelé genetičtí, dále vlivy v době utváření sexuálních center mozku a velmi pravděpodobně také psychogenní vlivy ze sociálního prostředí prvních let života. V každém případě je však o budoucí heterosexuální nebo homosexuální orientaci rozhodnuto dávno před nástupem puberty, během níž se tato orientace již jen manifestuje. Není již uznávána někdejší „teorie svedení“, která předpokládala, že homosexuální orientaci lze navodit procesem učení. Vše nasvědčuje tomu, že homosexualitě nelze nikoho ani naučit, ani odnaučit.²⁷ Panuje přesvědčení o tom, že člověk se s touto orientací rodí (nejde o volbu) a ta ho provází po celý život (neomezuje se na určitý úsek jedincova života) a je neoddělitelnou součástí jeho identity.²⁸ Ne každý homosexuálně orientovaný člověk má tuto orientaci stoprocentní, a tak jsou někteří jedinci schopni pohlavně žít či žít v manželském svazku s osobou s odlišným pohlavím dle heterosexuálních stereotypů. Někdy si jedinci ani neuvědomují, že jsou vlastně homosexuály, případně i transsexuály, jelikož sociální konstrukce, ve kterých vyrůstali, jsou natolik silné, že si nejsou schopni uvědomovat

²⁶Brzek, Antonín. *Sexuologie pro právníky*. Praha: Univerzita Karlova Nakladatelství Karolinum Praha, 1999, 43.

²⁷Ibid., 45.

²⁸Fafejta, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Nakladatelství Jan Piszkiwicz, 2004, 83.

sami sebe.²⁹ Termín „lesbismus“ vznikl podobně jako termín „homosexualita“ až v 19. století.

Bisexualita

Jestliže je zájem o obě pohlaví přibližně stejně silný, hovoříme o bisexualitě. Většina bisexuálů se však často chová celoživotně heterosexuálně, a jejich „homosexuální polovina duše“ setrvává jen v poloze fantazijní.

Homofobie

Homofobie (z řečtiny „homós“ – stejný a „phóbos“ – strach) je termín, kterým se označuje diskriminace, odpor nebo iracionální strach z homosexuality či homosexuálně zaměřených osob.³⁰ Obvykle se nejedná o homofobii ve smyslu duševní poruchy. Homofobie zahrnuje celou škálu negativních postojů a pocitů k samotné homosexualitě nebo k lidem, kteří se identifikují nebo jsou domněle lesby, gayové, bisexuálové, případně transsexuálové. Používá se pro označení nepřátelských pocitů vůči všem skupinám osob, jež nejsou heterosexuální či se jinak vymykají genderovému řádu. Vymezuje se jako pohrdání, předsudky, averze, nenávisť či antipatie, může se zakládat na iracionálních obavách a často se vztahuje k náboženskému přesvědčení. Zřetelně se projevuje kritickým a nepřátelským chováním, jako je diskriminace či násilí na základě neheterosexuální sexuální orientace.³¹ Rozlišují se mimo jiné institucionalizovaná homofobie, což je například státem či náboženskými organizacemi podporovaná homofobie, nebo třeba internalizovaná (zvnitřněná) homofobie, kterou zažívají lidé se stejnopohlavní přitažlivostí bez ohledu na jejich sebeidentifikaci.

Diskriminace

Diskriminace je termín označující určité rozlišování. Nejčastěji se používá v negativním významu rozlišování lidí na základě příslušnosti k nějaké obecné skupině bez ohledu na schopnosti konkrétního jedince. Diskriminace může probíhat na základě rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, víry, ale samozřejmě i dalších faktorů.

²⁹Fafejta, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Nakladatelství Jan Piszkiwicz, 2004, 63.

³⁰Gander - zdroj: Gender- Slovník pojmů, http://gender.webnode.cz/slovník-pojmu/products/bm_581618/20/ (staženo 22. 4. 2017).

³¹„Homofobie“. *Prevence rizikového chování*. <http://www.prevence-info.cz/typy-rizikoveho-chovani/homofobie> (staženo 12. 4. 2017).

3. Historický vývoj ve vnímání homosexuality obecně

Existovalo a zároveň i existuje mnoho různých postojů k problematice homosexuality v závislosti na různých kulturách a jejich vyspělosti. V některých kulturách je toto chování přijímáno, zatímco v jiných může být takové chování považováno dokonce i za trestný čin.

Ve starověkém Řecku byly homosexuální projevy považovány ve srovnání s heterosexuálními za plnohodnotnou variantu sexuality. Homosexualita byla považována za nutnou součást výchovně-vzdělávacího procesu. V jiných dobách a jiných kulturách byla homosexualita trestána, mnohdy i trestem smrti. Ve starém Izraeli ku příkladu bylo homosexuální chování postihováno ukamenováním. U starých Germánů a také Slovanů pak bylo stejně jako další sexuální delikty trestáno utopením v močálu.³² Trestem smrti byli homosexuálové postihováni také ještě ve středověké Evropě. Některé přírodní národy dodnes využívají homosexuálních praktik v rámci iniciačních rituálů.³³

Dá se říci, že ženská homosexualita byla po dlouhá staletí přehlížena. V mnohých evropských zákonících, které ještě ve 20. století homosexualitu zakazovaly, byla homosexualita definována jako sexuální styk muže s mužem.³⁴ První evropskou zemí, která zrušila obligatorní trestnost homosexuálního chování, byla napoleonská Francie, později se k ní připojila Belgie. V době mezi světovými válkami se hnutí za dekriminálnízování homosexuálního chování rozvinulo i v Německu. Snahy o změnu byly zdůvodňovány medicínskými i právními hledisky a podporovány mnoha významnými osobnostmi kulturního světa.

Legalizací homosexuálního chování nicméně nevymizely všechny odmítavé až nepřátelské postoje mnoha lidí k homosexuálům. Je důležité upozorňovat na fakt, že přestože dnes lidé často homosexualitu tolerují, neznamená to, že ji podporují, a značná

³²Brzek, Antonín. *Sexuologie pro právníky*. Praha: Univerzita Karlova Nakladatelství Karolinum Praha, 1999, 46.

³³Fafejta, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Nakladatelství Jan Piszkiwicz, 2004, 87.

³⁴Ibid., 83.

část populace ji považuje za něco, co se nemá prezentovat na veřejnosti.³⁵ Tyto tendence se přiklání k tomu, že homosexualita je soukromou preferencí, která nemá být dávana najevo, aby nebyly zpochybněny instituce spojené s heterosexuálníitou. Aniž si to lidé uvědomují, často je popuzuje představa, že by homosexuální chování patřilo do veřejného prostoru. Bojí se jakési ztráty monopolu na slušné chování ve svém prostředí. A mnozí heterosexuálové považují za svůj prostor vše veřejné, včetně ulic, škol ale i televize. Homosexuálové tam sice mají přístup, ale jen tehdy, pokud se chovají podle heterosexuálních norem.

Obecně lze říci, že v průběhu 20. století byla ve většině zemí světa odlišná sexuální orientace vyškrtána ze seznamu nemocí a došlo k postupnému právnímu zrovnoprávnění homosexuálů s heterosexuální většinou. Otázka emancipace sexuálních menšin je dnes předmětem zájmu mnoha mezinárodních organizací, jimiž je pokládána za jednu z priorit v oblasti lidských práv. Vývoj na území dnešní Ruské federace je v této oblasti velmi specifický.

4. Historický vývoj vnímání homosexuality v Rusku

4.1 Prvotní právní úpravy ve vztahu k homosexualitě

Vztah mezi lidmi stejného pohlaví je pochopitelně v ruském prostoru, stejně jako kdekoliv jinde, dlouho se vyskytující jev, jeho historický vývoj jakožto politického a společenského tématu však nese řadu specifických rysů. V období 15. až 17. století cestovatelé a diplomaté v Rusku často poukazovali na rozšířený výskyt tohoto jevu a ruská společnost se jim v tomto ohledu jevila dosti tolerantní. Nebylo to však důsledkem toho, že by snad ruská společnost byla natolik liberální, ale spíše celkovou absencí diskuze ohledně homosexuality ve společnosti.³⁶

Homosexualita nebyla upravena ruskou sekulární legislativou do vlády cara Petra Velikého. Teprve na počátku 18. století za jeho vlády byla homosexualita poprvé právně upravena. Ve vojenském zákoníku se objevily tresty za homosexualitu, mezi něž patřily tělesné tresty, odsouzení k tvrdé práci či dokonce trest smrti, pokud se prokázalo,

³⁵Fafejta, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Nakladatelství Jan Piszkiwicz, 2004, 80.

³⁶Kon, Igor S. „Russia: Historical prelude“. In *Sociolegal Control of Homosexuality* West and Green, 221-242. Moskva: Institute of Ethnology and Anthropology, Russian Academy of Sciences, 1997, 221.

že šlo o styk vynucený násilím. Všechna tato pravidla však platila pouze pro vojenské činitele a pracovníky, nikoli pro běžné civilní obyvatelstvo.³⁷

Ve 30. letech 19. století za vlády Mikuláše I. byl představen nový trestní zákoník, ten byl o 10 let později novelizován a „muželožstvo“ (homosexuální styk mezi muži), interpretováno výlučně jako anální penetrace, bylo prohlášeno za kriminální počín, což se vztahovalo na všechny společenské vrstvy, protože bylo vyloženo jako „protipřírodní“. Podle článku 995 patřícího k novele z roku 1845 byl muž, který se dopustil homosexuálního styku, odsouzen k odnětí veškerých práv a deportován na Sibiř na dobu 4 až 5 let. Pokud došlo k homosexuálnímu styku znásilněním či zneužitím duševně slabšího jedince, mohl být obviněný dle článku 996 odsouzen k nuceným pracím na Sibiři v časovém rozmezí 10 až 20 let.³⁸

4.2 Začátek 20. století

Na počátku 20. století se začaly ozývat hlasy snažící se o úplné dekriminálnízování homosexuality, to se však nepodařilo. Ruští lékaři, stejně jako ti evropští, v té době vnímali homosexualitu jako něco zcela nepřírozeného a snažili se ji léčit. Kriminální legislativa týkající se homosexuality však byla uplatňována jen zřídkakdy. Carský režim byl proslulý svou laxností při vykonávání zákonů, které sám schválil. Relativní zanedbávání homosexuality justicí tak lze spíše přičíst neefektivitě soudního systému tehdejší doby, nežli toleranci vůči sexuálním menšinám.³⁹

V roce 1903 došlo k další novelizaci, jejímž výsledkem bylo zmírnění původního přístupu k homosexualitě. Podle článku číslo 516 tohoto zákona byl minimální trest za homosexuální styk stanoven na 3 měsíce odnětí svobody, pokud však došlo k podmínkám, jako je znásilnění nebo svádění nezletilých, trest odnětí svobody se pohyboval mezi 3 až 8 lety.⁴⁰

³⁷Healey, Daniel. „The Russian Revolution and Decriminalisation of Homosexuality“. *Revolutionary Russia* 6, č. 1 (červen 1993): 26-54. <http://www.scribd.com> (staženo 20. 4. 2017), 27.

³⁸Ibid., 28.

³⁹Autor Kon, Igor S. cituje (na straně 224) Engelstein, L. „Soviet policy toward male homosexuality: Its origins and historical roots“. In *Gay men and the sexual history of the political left*, ed Hekma, G., H. Oosterhuis a J. Steakley, 155-178. New York: Haworth Press, 1995.

⁴⁰Kon, Igor S. „Russia: Historical prelude“. In *Sociolegal Control of Homosexuality* Wset and Green, 221-242. Moskva: Institute of Ethnology and Anthropology, Russian Academy of Sciences, 1997, 222.

4.3 1917-1933: dekriminalizace homosexuality, relativní tolerance

Vnímání homosexuality v sovětském Rusku lze rozčlenit do jednotlivých period. V letech 1917 až 1933 byla homosexualita dekriminalizovaná, ve společnosti relativně tolerovaná a v lékařském prostředí byla oficiálně definovaná jako nemoc. V této relativně liberální ruské společnosti 20. let 20. století byla dobrovolná sexuální aktivita legální jak pro muže, tak pro ženy. Tento stav byl dán díky nově nastolenému řádu po ruské Říjnové revoluci. Iniciativa pro zrušení právních anti-homosexuálních předpisů přicházela nejen z řad bolševiků, ale i od kadetů a anarchistů.⁴¹ Zrušením starého trestního zákoníku přestaly platit i předpisy týkající se homosexuality a nové trestní zákoníky z let 1922 a 1926 termín „homosexuál“ nezmiňovaly.⁴² Někteří sovětsí lékaři a právníci byli velmi hrdí na progresivní povahu legislativy SSSR a to, že neuznává pouze takzvané zločiny proti morálce, ale vychází z principu ochrany celé společnosti, a tudíž se zabývá pouze těmi případy, kdy by předmětem homosexuálního zájmu byl nezletilý jedinec či násilím vynucený sexuální styk.⁴³ Nicméně absence formálních zákonů proti homosexuálnímu styku nezabránila většinové společnosti ve vnímání tohoto činu jako narušení veřejných pořádků.

A i přes schválení zákoníku z roku 1922 jsou z téhož roku známy minimálně dva soudní procesy proti homosexuálním praktikám. Významní psychiatři té doby se dokonce i u soudů zasazovali o to, že homosexuální chování je pro společnost škodlivé a nemělo by být povoleno v žádné formě.⁴⁴ Během dvacátých let hrálo několik homosexuálních intelektuálů důležitou roli v sovětské kultuře, nicméně příležitost k otevřené, filozofické a umělecké diskusi na toto téma postupně mizela.

4.4 1934-1986: Homosexualita opět ilegální

Zásadní změna nastala na počátku třicátých let, kdy Stalin prohlásil mužskou homosexualitu za kontrarevoluční.⁴⁵ Vyhláškou ze 17. prosince 1933 a zákonem ze 7.

⁴¹Healey, Daniel. „The Russian Revolution and Decriminalisation of Homosexuality“. *Revolutionary Russia* 6, č. 1 (červen 1993): 26-54. <http://www.scribd.com> (staženo 20. 4. 2017), 31.

⁴²Práce zamýšlí Rusko nikoli islámské republiky Ázerbájdžán, Turkmenistán, Uzbekistán či křesťanskou Gruzii.

⁴³Healey, Daniel. „The Russian Revolution and Decriminalisation of Homosexuality“. *Revolutionary Russia* 6, č. 1 (červen 1993): 26-54. <http://www.scribd.com> (staženo 20. 4. 2017), 33.

⁴⁴Autor Kon, Igor S. cituje (na straně 224) Engelstein, L. „Soviet policy toward male homosexuality: Its origins and historical roots“. In *Gay men and the sexual history of the political left*, ed Hekma, G., H. Oosterhuis a J. Steakley, 155-178. New York: Haworth Press, 1995.

⁴⁵Healey, Daniel. *Homosexual Desire in Revolutionary Russia*. Chicago: University of Chicago Press, 2001, 392.

března 1934 se homosexualita stala opět ilegální. Podle článku 121 trestního zákona Sovětského svazu bylo homosexuální chování trestáno odnětím svobody až na 5 let a článek 121.2 upravoval výši trestu v případě znásilnění na dobu 8 let.⁴⁶ Tyto změny byly součástí obecného represivního trendu. Homosexualita jako trestný čin se stala součástí všech zákoníků tehdejších sovětských republik. V konci 30. let prohlásil sovětský lidový komisař pro spravedlnost Nikolaj Krylenko homosexualitu za výsledek „dekadence vykořisťujících tříd“ a tvrdil, že v tehdejší demokratické společnosti, založené na zdravých principech, není pro takové lidi místo. Homosexualita tak tedy byla na dlouhý čas spojována s kontrarevolucí. Později i sovětské lékařské úřady a právníci museli popisovat homosexualitu jako projev „morální dekadence buržoazie“.⁴⁷ Odkazy na možné biologické příčiny homosexuality, které byly doposud používány k humanistickým účelům jako důvody pro dekriminizaci homosexuality, byly nyní odmítnuty. Věřilo se tedy, že většina lidí, kteří se dopouštěli homosexuálních praktik, tyto „zvrácenosti“ přestane dělat v okamžiku, kdy se ocitne v příznivém sociálním prostředí, myšleno samozřejmě v sovětské společnosti se „zdravými mravy“.

Anti-homosexuální kampaň v tisku na počátku třicátých let byla pouze krátkodobého charakteru, debata o tématu později zcela utichla.

Mimo soudní stíhání byla rozšířena i nelegální diskriminace a pronásledování všeho druhu, jež byly zaměřeny zejména na gaye, ale okrajově i na lesby. Lesbické vztahy nebyly podle trestního zákoníku ilegální. Rozdíl ve vnímání homosexuálních mužů a žen můžeme najít i v tom, že „zženštilý“ muž jednoznačně nezapadal do sovětských ideálů, zatímco mužské rysy u žen mohly být v sovětské kultuře oceňovány.⁴⁸ A tak vztah mezi ženami nebyl bezpodmínečně důvodem k jejich uvěznění či nuceným pracím, často však končily v různých léčebnách, a to zejména v pozdějších desetiletích existence Sovětského svazu.

Po stanovení diagnózy následovala několikaměsíční hospitalizace pacientky, která byla doprovázena podáváním léků na „změnu mysli“.⁴⁹ Sovětská psychiatrie byla

⁴⁶Rivkin-Fish, Michele a Cassandra Hartblay. „When Global LGBTQ Advocacy Became Entangled with New Cold War Sentiment: A Call for Examining Russian Queer Experience“. *Brown Journal of World Affairs* 21, č. 1 (podzim/zima 2014): 95-111. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017), 99.

⁴⁷Kon, Igor S. „Russia: Historical prelude“. In *Sociolegal Control of Homosexuality* West and Green, 221-242. Moskva: Institute of Ethnology and Anthropology, Russian Academy of Sciences, 1997, 224.

⁴⁸Healey, Daniel. *Homosexual Desire in Revolutionary Russia*. Chicago: University of Chicago Press, 2001, 392.

⁴⁹Gessen, Masha. *The Rights of Lesbians and Gay Men in the Russian Federation*. San Francisco: International Gay and Lesbian Human Rights Commission, 1994, 17-18.

jednou z hlavních zbraní státní represe. Pro sovětské, v tématu homosexuality nezběhlé, psychiatry nebylo těžké vždy přijít s nějakou vážnou diagnózou, která jednotlivce podrobila celoživotnímu lékařskému a policejnímu dozoru nebo dlouhodobému držení v psychiatrické léčebně, kde byly podmínky často horší než ve vězeních.⁵⁰

Přestože vztahy mezi ženami byly často méně viditelné, a pro společnost tudíž méně obtěžující, byl i tak veřejný postoj vůči jejich vztahům skeptický a lesby byly stejně jako homosexuálové vystaveny zesměšňování, pronásledování, vyloučení z univerzit, ukončení pracovního poměru a čelily i hrozbě odebrání svých dětí.

Celá řada jedinců se kvůli projevům homosexuality ocitla ve vězení či v pracovních táborech, kde ale paradoxně homosexualita „bujela“. Těžko by však mohla být označena za dobrovolný styk. Tento styk byl ve vězeňském prostředí součástí mocenské hierarchie, ve které byli slabší muži znásilňováni a ponižováni jinými vězni.⁵¹ Přesné číslo stíhaných osob na základě článku 121 není známo, ale předpokládané odhady hovoří až o 1000 jedincích ročně. Uplatňování zákona bylo selektivní. Od konce 80. let podle oficiálních údajů počet mužů odsouzených na základě článku 121 klesal.⁵²

Na počátku 80. let byla zahájena protihomosexuální kampaň prostřednictvím vzdělávacích publikací určených učitelům. V této zcela první a jediné příručce o sexuální výchově, která vyšla v milionovém vydání, byla homosexualita popsána jako vážné porušení normálních zásad sexuálních vztahů, které si zaslouží společenské odsouzení.⁵³ Vzhledem k tomu, že toto byl jediný „správný“ výklad a jediné informace, které se učitelům dostávaly, bylo žákům od počátku vštěpováno přesně toto vyznění. Vzdělávací příručky pro učitele byly samozřejmě vhodné i pro policisty a lékaře.

Epidemie AIDS ještě zhoršila pozici homosexuálů v Rusku. Podle výroku sovětského náměstka ministra zdravotnictví a hygieny z roku 1986 se totiž tato nemoc v Rusku vůbec nemohla objevit, vzhledem k platnému zákazu homosexuality a státnímu varování před užíváním drog⁵⁴. Poté co se AIDS však reálně objevil i v Sovětském

⁵⁰Kon, Igor S. „Russia: Historical prelude“. In *Sociolegal Control of Homosexuality* West and Green, 221-242. Moskva: Institute of Ethnology and Anthropology, Russian Academy of Sciences, 1997, 226.

⁵¹Healey, Daniel, *Homosexual Desire in Revolutionary Russia*. Chicago: University of Chicago Press, 2001, 392.

⁵²Marsch, Rosalind. *Women in Russia and Ukraine*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996, 167.

⁵³Autor Kon, Igor S. cituje (na straně 224) Khripkova, A. G. a D. V. Kolesov. *Malchik-podrostok-yunosh*. Moskva: Prosveshchenie, 1982, 96-100.

⁵⁴Kon, Igor S. „Russia: Historical prelude“. In *Sociolegal Control of Homosexuality* West and Green, 221-242. Moskva: Institute of Ethnology and Anthropology, Russian Academy of Sciences, 1997, 226.

svazu, byli za jeho přítomnost obviňováni právě homosexuálové jakožto nositelé infekce HIV.

4.5 1987-1990: Veřejná diskuze o postavení homosexuality

Po roce 1987 se téma homosexuality začalo čím dál více dostávat do povědomí obyčejných lidí skrze populární tisk, rozhlas a televizi. Společnost si mohla přečíst novinové články s dopisy od gayů, lesbiček a jejich rodičů o jejich omezeném životě ve strachu ze svévolného policejního chování, zákonné represe a osamělosti.

K rokům 1987 až 1990 se dá datovat opětovný počátek veřejných diskuzí o postavení homosexuality z vědeckého a humanitárního hlediska mezi odborníky a novináři. Mezi hlasy volajícími po dekriminlizaci homosexuality byl klíčový právní argument poukazující na to, že sovětská legislativa v této oblasti není v souladu s normami a principy mezinárodního práva a postrádá vnitřní logiku vzhledem k tomu, že právně postihováni za homosexuální chování jsou pouze muži.⁵⁵

Dalším argumentem pro dekriminlizaci byl názor, že sexuální orientace jednotlivce je záležitostí biologie a ne osobním výběrem jedince, a tudíž by jedinec neměl být trestán za vrozenou sexuální orientaci. Proti kriminalizaci hovořila i fakta zmiňující častější přenos pohlavních nemocí ve vztazích, ve kterých se jedinci museli skrývat a nemohli s případnými problémy ihned navštívit lékaře. Dalším z faktorů odsuzujících kriminalizaci homosexuality byl argument, že právě a jen kriminalizace homosexuality staví homosexuály na okraj společnosti a nutí je k protiprávnímu jednání, v důsledku čehož jsou jedinci častěji ve špatném psychickém rozpoložení.

Tyto argumenty zaznívaly už v polovině osmdesátých let při snaze o revizi ruského trestního zákoníku, ale vzhledem k tomu, že revize byla odložena a článek 121 prozatím zůstal v platnosti, debaty o homosexualitě nakonec do společnosti pronikly skrze tisk a televizi. Během debat o revizi trestního zákoníku někteří zastávali názor, že článek 121 by měl být zrušen zcela, protože není třeba zvláštní právní ochrany dětí a dospívajících či obětí násilí, protože tuto problematiku už pokrývají jiné zákony a formulace o sexuální orientaci by se nadále neměla v zákoníku objevovat. Někteří pak souhlasili se zrušením článku 121.1, ale chtěli zachovat formulaci z článku 121.2 o přitěžujících okolnostech. Třetí zaznívající myšlenkou ozývající se ze stran

⁵⁵Buetikofer, Anne. „Homosexuality in Russia“. *The Swiss lesbian magazine „die“* 9 (podzim 1998): 6-8.

náboženských organizací a nacionalistů byl požadavek na zachování článku 121 beze změn.⁵⁶

4.6 1990-1993: Aktivizace homosexuálů

Dalším význačným obdobím vnímání homosexuality v sovětském Rusku je začátek 90. let. Tyto roky jsou charakterizovány aktivizováním samotných homosexuálů a lesbiček a bojem za jejich lidská a společenská práva, což vedlo k ostrému zpolitizování této problematiky. V těchto snahách získali značnou podporu od mezinárodních homosexuálních a lesbických organizací. V květnu 1990 se dokonce v Tallinnu v prostorách Institutu historie Estonské akademie věd konala mezinárodní konference věnovaná postavení sexuálních menšin⁵⁷.

Koncem roku 1989 byla založena první Asociace sexuálních menšin Moskva.⁵⁸ Jejím deklarovaným záměrem bylo získání úplné rovnosti osob s různou sexuální orientací. Cílem tohoto hnutí bylo zrušení článku 121 a změna veřejného předsudku, který lidé často měli k homosexuálním jedincům. Dále asociace trvala na amnestii pro odsouzené osoby za homosexuální chování, sociální rehabilitaci pacientů trpících AIDS a pro tyto účely začala publikovat i své noviny.⁵⁹

Politické klima té doby bohužel nebylo nakloněné konstruktivnímu dialogu s výkonnými orgány. To bylo dáno zejména velkou mírou nejednotnosti hnutí. Demokratická hnutí se začala rozdělovat do různých frakcí, které spolu odmítaly spolupracovat. Asociace sexuálních menšin z podobných důvodů přestala existovat a byla nahrazena Moskevským svazem lesbiček a homosexuálů v čele s Jevgenijou Děbrjanskajou a Romanem Kalininem, který se stal v říjnu roku 1990 v Moskvě redaktorem a vydavatelem výše zmíněných novin, které se věnovaly homosexuální tematice. Moskevský svaz lesbiček a homosexuálů získával pozornost protestními demonstracemi. Politické slogany užívané při demonstracích byly často namířené k získání pozornosti západního tisku. Prostředky, které se podařilo zajistit ze Spojených

⁵⁶Kon, Igor S. „Russia: Historical prelude“. In *Sociolegal Control of Homosexuality* West and Green, 221-242. Moskva: Institute of Ethnology and Anthropology, Russian Academy of Sciences, 1997, 228.

⁵⁷Ibid., 228.

⁵⁸Nemtsev, Mikhail. *How Did a Sexual Minorities Movement Emerge in Post-Soviet Russia. An essay*. Saarbrücken: VDM Verlag, 2008.

⁵⁹„Problems and Prospects by Professor Igor Kon. Elektronicky publikovaná kapitola knihy *Faces and Masks of Same Sex Love: Moonlight at Dawn*. Moskva: AST, 1998.“. Official site of the non-for-profit Moscow-based gay, lesbian and transgender group Gay.Ru. <http://www.gay.ru/english/history/kon/prosp.htm> (staženo 15. 3. 2017).

států, umožnily uspořádání mezinárodní vědecké zasedání o právech homosexuálů a leseb a prevenci AIDS. Toto symposium se konalo v létě roku 1991 v Leningradu a Moskvě a organizátoři při něm poprvé veřejně v Rusku promítali filmy s homosexuální tematikou.⁶⁰

Značným problémem legalizace homosexuality byl fakt, že legalizace homosexuality jakožto požadavek liberální strany byl předkládán spolu s požadavky na legalizaci prostituce a drog. To z homosexuality v očích veřejnosti často tvořilo rovnocenný problém, který si zaslouží spíše odsouzení namísto podpory. Tento neprofesionální krok využila komunistická a fašistická média ve snaze o zkompromitování hnutí homosexuálů – o to překvapivější byl pozdější reálný úspěch dekriminlizace homosexuality.⁶¹

4.7 1993: dekriminlizace homosexuality

Po pádu Sovětského svazu v roce 1991 některé z jeho bývalých republik (Ukrajina, Estonsko, Lotyšsko, Arménie) zrušily legislativu, která zakazovala homosexuální jednání. Ruská federace pod tlakem západního veřejného mínění a ve snaze získat místa v Radě Evropy také liberalizovala některé své zákony vůči LGBT komunitě. Ruský prezident Boris Jelcin tak dekriminlizoval homosexuální vztahy. Konsenzuální vztahy sexuálního charakteru mezi způsobilými osobami stejného pohlaví byly tedy v Ruské federaci umožněny od roku 1993. Až do tohoto roku byl konsenzuální anální styk mezi dospělými muži trestán podle článku 121.1 trestního zákona Ruské federace odnětím svobody až na pět let.⁶² Lesbické vztahy v té době stále nebyly nijak kriminalizovány. Článek 121.1 byl tedy zrušen jako součást rozsáhlého reformního zákona, který prezident podepsal 29. dubna 1993. Článek 121.2 zůstal v platnosti, ale maximální trest byl snížen z 8 na 7 let vězení.⁶³

Tak jako i jinde ve světě i v Ruské federaci byly snahy o dekriminlizaci homosexuality. Po první světové válce se homosexualita stala na několik let opravdu legální. Nicméně v rozporu s děním v západním světě, kde se postupně práva a

⁶⁰Kon, Igor S. „Russia: Historical prelude“. In *Sociolegal Control of Homosexuality* West and Green, 221-242. Moskva: Institute of Ethnology and Anthropology, Russian Academy of Sciences, 1997, 229.

⁶¹Gessen, Masha. *The Rights of Lesbians and Gay Men in the Russian Federation*. San Francisco: International Gay and Lesbian Human Rights Commission, 1994, 56.

⁶²„Russia: Update to RUS13194 of 16 February 1993 on the treatment of homosexuals“. Canada: Immigration and Refugees Board of Canada. <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=3ae6ad788c> (staženo 15. 3. 2017).

⁶³Ibid.

postavení homosexuálů zlepšovala, jsme v prostoru Sovětského svazu mohli být dlouhodobě svědky právě opačného jevu. Kriminalizace homosexuality byla součástí obecného represivního trendu státu, který potřeboval mnoho pracovních sil. Po rozpadu Sovětského svazu a tlaku západních států se homosexualita stala v nově ustavené Ruské federaci opět legální.

5. Ruská federace jako součást nadnárodních organizací a jejich legislativy

Ruská federace je členem několika mezinárodních organizací, které upravují a dohlíží na dodržování základních lidských práv. Roku 1945 byla jedním ze zakládajících členů Organizace spojených národů (dále jen „OSN“), přičemž roku 1991 dopisem Borise Jelcina potvrdila setrvání v této organizaci. Ratifikací mezinárodní smlouvy se zavázala i k členství v Radě Evropy. Přestože svou přihlášku do tohoto společenství podala již v roce 1992, po ruské vojenské intervenci do Čečenska bylo její přijímací řízení přerušeno. Po rozporuplných názorech na ruské přijetí do společenství se stala řádným členem na konci února 1996.⁶⁴ Pozornost při popisování jednotlivých dokumentů jsem vzhledem k omezenému rozsahu své práce zaměřila pouze na dle mého názoru nejvýznamnější právní dokumenty.

5.1 Dokumenty Organizace spojených národů

V roce 1948 byla Valným shromážděním OSN schválena Všeobecná deklarace lidských práv, která i přes svůj nesporný význam pouze představuje právně nezávazný dokument.⁶⁵ Deklarace zavádí univerzalitu lidských práv a představuje jejich základní katalog. V článku 1 stanovuje, že „všichni lidé se rodí svobodní a sobě rovní co do důstojnosti práv“. Ve svém článku 2 rozvádí, že „každý má všechna práva a všechny svobody, stanovené touto deklarací, bez jakéhokoli rozlišování, zejména podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.“⁶⁶ Jedná se pouze o demonstrativní výčet, který nevyklučuje ochranu i dalších zde neuvedených práv, nicméně explicitně tedy nezaručuje sexuální práva. Odlišnou sexuální orientaci nebo

⁶⁴Pavlíček, Jiří. „Rada Evropy a Rusko“ *Politologický časopis*: 12-20, <http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/1996/1/1996-1-3-Pavl%C2%B0%C3%BCek-Rada%20Evropy%20a%20Rusko.pdf> (staženo 15. 4. 2017), 13.

⁶⁵Černá, Dagmar. *Standard lidských práv v Evropě*. Beroun: IFEC, 2009, 5.

⁶⁶„Všeobecná deklarace lidských práv“ Oficiální stránka Informačního centra OSN v Praze. http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf (staženo 3. 5. 2017).

pohlavní identitu si ale lze zařadit pod spojení „jiné postavení“.⁶⁷ Absence explicitního vyjádření zaručujícího sexuální práva po jejím vydání se stala častým důvodem k její kritice.

První přijatá rezoluce, která se konkrétně zaměřuje na oblast porušování lidských práv na základě sexuální orientace a genderové identity, je rezoluce A/HRCC/17/19 ze dne 17. června 2011.⁶⁸ Ačkoli je rezoluce opět právně nezávazná, představuje důležitý moment v boji za ochranu práv sexuálních menšin.

5.2 Dokument Rady Evropy

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Evropská úmluva“), která je v platnosti od roku 1953, představuje první regionální lidskoprávní úmluvu a současně první závazný mezinárodněprávní dokument obecné ochrany lidských práv vůbec⁶⁹ a je nejdůležitější lidskoprávní úmluvou sjednanou v rámci Rady Evropy. Přínosem Evropské úmluvy je propracovaný kontrolní mechanismus, který umožňuje jak mezistátní podání stížnosti, tak i stížnost individuální. Jednotlivci tedy dovoluje obrátit se na mezinárodní instanci v podobě Evropského soudu pro lidská práva, který vydá nikoli jen nezávazný posudek, jako je tomu v případě většiny mezinárodních orgánů (např. Výboru OSN pro lidská práva), ale skutečný právně závazný rozsudek.⁷⁰ Stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva lze podat pouze v případě, že byly vyčerpány všechny vnitrostátní prostředky včetně stížnosti k Ústavnímu soudu.⁷¹

6. Vnitrostátní legislativa Ruské federace

Protože Federální zákon Ruské federace vychází ze Všeobecné deklarace lidských práv, i zde se objevuje pojem „jiné postavení“, jež může zahrnovat, jak již bylo zmíněno, i sexuální práva - záleží však na interpretaci konkrétního státu. Lze proto prohlásit, že ani v tomto případě není zaručena stoprocentní a explicitně zmíněná právní

⁶⁷Volštatová, Tereza. „Sexualita a ochrana lidských práv: problém ochrany práv homosexuálů a transsexuálů“. Diplomová práce, Masarykova univerzita, 2012, 21.

⁶⁸„Sexuální orientace a genderová identita v rámci Rady OSN pro lidská práva. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 28. září 2011 o lidských právech, sexuální orientaci a genderové identitě v OSN“. Oficiální stránka Evropského parlamentu. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P7-TA-2011-0427+0+DOC+PDF+V0//CS> (staženo 3. 5. 2017), 25.

⁶⁹Černá, Dagmar. *Standard lidských práv v Evropě*. Beroun: IFEC, 2009, 14.

⁷⁰Ibid, 14.

⁷¹Volštatová, Tereza. „Sexualita a ochrana lidských práv: problém ochrany práv homosexuálů a transsexuálů“. Diplomová práce, Masarykova univerzita, 2012, 25.

ochrana sexuálních práv obyvatelstva a případné přijetí vnitrostátních zákonů omezujících sexuální menšiny nemůže být pokládáno za protiústavní nebo v rozporu s mezinárodním právem.⁷² Z výše uvedeného lze vyvodit, že mezinárodní organizace svými základními a právně závaznými mezinárodními smlouvami explicitně nezakazují diskriminaci na základě odlišné sexuální orientace v plném rozsahu a nemohou proto postihnout členské státy, jejichž zákony podrývají pozici sexuálních menšin v této rovině. Touto otázkou se zabývají soudní orgány daných organizací, které posuzují až konkrétní případ jednotlivce.⁷³ Zatímco občané států, jež jsou členy Evropské unie, se mohou domáhat svých explicitně zmíněných práv i na základě odlišné sexuální orientace, ruští občané tak učinit nemohou, protože jejich stát je signatářem „pouze“ dokumentů OSN a Rady Evropy. Tento fakt sehrál důležitou roli při přijetí „anti-propagačního zákona“, kterému se bude práce věnovat v jedné z následujících kapitol.

7. Sklony společnosti ke konzervatismu

V 90. letech homosexualita nebyla objektem veřejného zájmu ani společenské debaty.⁷⁴ Bohužel v tomto uvolněném prostředí ale ani nebyla uzákoněna speciální právní ochrana LGBT jedinců. Téměř 20 let nebyla LGBT komunitě věnována žádná speciální pozornost, až na rok 1996, kdy Rusko vstoupilo do Rady Evropy a přijalo její normy a její judikaturu.⁷⁵ V porovnání s relativně volnými 90. lety o současné společnosti lze spíš hovořit jako o společnosti, která se stává každým rokem opět uzavřenější a LGBT komunitě se dostává pouze negativní pozornosti nikoli pozornosti na poli plného zrovnoprávnění a ochrany.⁷⁶

Dá se říci, že přestože byla v roce 1993 homosexualita legalizovaná, tak toto rozhodnutí nebylo zcela jistě dáno lidskoprávním prozřením ruské zákonodárné moci. Toto tvrzení lze podložit skutečností, že přestože byla homosexualita dekriminální, státní aparát se dále nezabýval propuštěním již usvědčených a

⁷²Šíma, Vojtěch. „Postavení sexuálních menšin v Ruské federaci a v České republice“. Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2014, 23.

⁷³Ibid, 18.

⁷⁴Kopřivová, Kristýna. „Homosexualita je kampaň Západu proti Rusku“. *Respekt*, 13. listopadu 2014.

⁷⁵Schaaf, Matthew. „Advocating for Equality. A Brief History of LGBT Rights in Russia“ *Harriman Magazine* (zima 2014): 23- 27, http://www.columbia.edu/cu/creative/epub/harriman/2014/winter/advocating_for_equality.pdf (staženo 15. 4. 2017).

⁷⁶Khazan, Olga. „Why Is Russia So Homophobic“. *The Atlantic*, 12. června 2013.

uvězněných homosexuálů.⁷⁷ Jejich propuštění se tak stalo jedním z prvních cílů organizací bojujících za práva LGBT komunity.⁷⁸

Ve 20. století se Rusko odlišovalo od Západu svým ekonomickým systémem, nyní přijímá podobnou roli tentokrát ale spíše na poli kultury nežli ekonomiky. Dnes se toto vymezení týká vznešených morálních hodnot Ruska v kontrastu s dekadentním západním světem. Rusko je oproti Západu zobrazováno jako centrum náboženské víry a dodržování morálních závazků. I kvůli tomu je údajně Západ častějším cílem teroristických útoků, zatímco Rusko je bez podobných problémů díky své „morální čistotě“. Nejedná se však o nevídaný fenomén, zmíněný konzervatismus má své sympatizanty pochopitelně i v jiných zemích, včetně států Západu.⁷⁹

Homosexualita je z konzervativního hlediska špatná zejména kvůli ničení obrazu tradiční rodiny. Tento poničený obraz má ale i další praktický význam a to sice nedostatečnou reprodukci obyvatelstva, což je závažný problém pro Ruskou federaci ale i mnohé západní země. Putin se v tomto ohledu k homosexualitě vyjádřil již v roce 2006, ve smyslu že jedním z hlavních problémů Ruské federace je právě demografická krize, která je zhoršována existencí homosexuálů, a proto je homosexualita v rozporu s národním zájmem. Pro-rodinná politika se tak stala klíčovou národní prioritou.⁸⁰

Teorie lidských práv je ve své podstatě založena na západních hodnotách. Západní státy využívají práv LGBT komunity jako měřítko k posuzování vyspělosti jednotlivých států.⁸¹ Nynější Ruská federace se však snaží poukázat na nekompatibilitu hodnot jednotlivých kultur. Současný ruský politický režim stojí převážně na výkonné moci reprezentované prezidentem Vladimírem Putinem.⁸² Neoficiální vyhlášení politického směřování konzervativní cestou proběhlo po masových protestech

⁷⁷Chance, Matthew. „Why Russia is hung up on homosexuality“. *CNN*, 16. prosince 2014.

⁷⁸Schaaf, Matthew. „Advocating for Equality. A Brief History of LGBT Rights in Russia“ *Harriman Magazine* (zima 2014): 23-27, http://www.columbia.edu/cu/creative/epub/harriman/2014/winter/advocating_for_equality.pdf (staženo 15. 4. 2017).

⁷⁹„Putin’s Russia: Playing the Cultural Conservative Card“. Official Site of The Hedgehog Review. <http://iasc-culture.org/THR/channels/THR/2016/11/putins-russia-playing-the-cultural-conservative-card/> (staženo 14. 3. 2017).

⁸⁰Stella, Francesca. „Queer Space, Pride, and Shame in Moscow“. *Slavic Review* 72, č. 3 (podzim 2013): 458-480. <http://www.jstor.org> (staženo 12. 5. 2017), 474.

⁸¹Rahman, Momin. „Queer Rights and the Triangulation of Western Exceptionalism“. *Journal of Human Rights* 13 (2014): 274-289. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017), 275.

⁸²Pakhomov, Nikolay. „Why Conservatism Is so Popular in Russia“. *Russia Insider*, 1. června 2015.

v Moskvě, které se konaly proti nastoupení Vladimira Putina do dalšího funkčního prezidentského období v roce 2012.⁸³

Na konci roku 2013 ruský prezident oficiálně oznámil, že právě prosazování konzervatismu je novým cílem ruské zahraniční politiky, s přesahem i do lidsko-právní oblasti. Rusko se podle prezidenta má stát konzervativní velmocí, která bude chránit tradiční hodnoty před pozitivní diskriminací, multikulturalismem a homosexualitou.⁸⁴ Projevy homosexuality jsou někdy v Rusku vnímány jako velká kampaň Západu proti Rusku a jeho tradičním hodnotám.⁸⁵ LGBT aktivisté jsou tak považováni za agenty Západu.⁸⁶ V Ruské federaci je dokonce od roku 2012 vyžadováno, aby se nevládní orgány, které dostávají finanční prostředky ze zahraničí, registrovaly jako zahraniční činitelé, pokud se zapojují do jakékoli politické činnosti.⁸⁷

S lehkou nadsázkou se dá říci, že se skutečně jedná o válku ideologií Západu a Východu. V ruském prostoru panuje jakási paranoidní představa o síle homosexuální lobby, která ovládla svět a snaží se zavést nový světový řád. V očích ruských politiků je tak uznávání práv sexuálním menšinám akt, který nevede ke zrovnoprávnění menšiny s většinou, ale k privilegování homosexuálů před tradiční normou, kterou má být heterosexuality. Snahy, které vedou v rámci demokracie ke zrovnoprávnění sexuálních menšin v západním světě, považuje ruská elita za nebezpečné a snaží se vůči nim vymezit. Obavu z „politické zákulisní hry homosexuálů“ a jejich snahy o „zavedení nového morálního řádu“ sdílí i představitelé pravoslavné církve.⁸⁸ Obecně je tento typ způsobu žití v uzavřené společnosti, která odmítá vše odlišné, pro ruskou společnost typický, přičemž v oblasti venkova to platí mnohonásobně.⁸⁹

Jakým způsobem se mění postoj státu k homosexuálům je patrné i při jmenování a oceňování osob s nevybíravými komentáři k LGBT komunitě do důležitých funkcí. V roce 2015 prezident Putin udělil řád Za zásluhy vlasti politikovi Vitaliji Milonovovi, který je známý svými projevy nenávisti vůči homosexuálům, kde přirovnává

⁸³Bennetts, Marc. „Russia’s Slide Into Ultra-Conservatism“. *Vocativ*, 14. října 2016.

⁸⁴„Putin’s Russia: Playing the Cultural Conservative Card“. Official Site of The Hedgehog Review. <http://iasc-culture.org/THR/channels/THR/2016/11/putins-russia-playing-the-cultural-conservative-card/> (staženo 14. 3. 2017).

⁸⁵Kopřivová, Kristýna. „Homosexuality je kampaň Západu proti Rusku“. *Respekt*, 13. listopadu

⁸⁶Chance, Matthew. „Why Russia is hung up on homosexuality“. *CNN*, 16. prosince 2014.

⁸⁷„The Facts on LGBT Rights in Russia“. Official Site of the Council for Global Equality. <http://www.globalequality.org/newsroom/latest-news/1-in-the-news/186-the-facts-on-lgbt-rights-in-russia> (staženo 17. 4. 2017).

⁸⁸Bennetts, Marc. „Russia’s Slide Into Ultra-Conservatism“. *Vocativ*, 14. října 2016.

⁸⁹Pakhomov, Nikolay. „Why Conservatism Is so Popular in Russia“. *Russia Insider*, 1. června 2015.

homosexuály k „děvkám“ a drogově závislým.⁹⁰ V srpnu 2016 prezident Putin jmenoval novou ministryni školství Olgu Vasiljevovou, která má hluboké vazby na ruskou pravoslavnou církev a sdílí odmítavý postoj vůči homosexuálům.⁹¹

Konzervativní směřování státu dokládá nejen anti-propagační zákon, zaměřený na zákaz šíření informací o netradičních vztazích, ale i zákon, který urážku náboženství považuje za trestný čin. Tento zákon byl přijat v návaznosti na aféru Pussy Riot⁹² a jsou jím postiženi hlavně kritici, kteří zneuctívají modlitební místa.⁹³

Jedním z hlavních problémů ruského vnímání homosexuality je nedostatečná vzdělanost společnosti a silná dezinformační kampaň médií.⁹⁴ Z těchto důvodů až 74 % Rusů nepovažuje homosexualitu za morálně přijatelnou.⁹⁵ Homosexualita je i přes snahy aktivistů z počátku 20. století i 90. let 20. století vnímána ruskou společností velmi negativně, odhady tvrdí, že každý druhý Rus je přesvědčen, že by měla být dokonce trestána.⁹⁶

Ruské úřady na základě konzervativní kritiky ustoupily od podpory dobrovolnických skupin, jako je Nadace Andreja Rylkova pro zdraví a sociální spravedlnost. Tato organizace byla jediná, která vydávala čisté jehly a kondomy drogově závislým v Moskvě. Právě za tuto činnost byla však kritizována konzervativci. Ukončení působení organizace znamená úplné ukončení prevence šíření viru HIV, v zemi totiž neexistuje žádná sexuální výchova ani vzdělávací programy o drogách, což bude mít bez debat dopad i na zvýšení počtu HIV postižených.⁹⁷ Ruská federace už tak patří mezi země s nejrychleji rostoucím počtem nakažených virem HIV.⁹⁸

⁹⁰ „Putin decorated Milonov - Orthodox crusader against gay people - with the Order of Saint Vladimir for "Good, Honor and Glory. Rainbow News“. Official site of the non-for-profit Moscow-based gay, lesbian and transgender group Gay.Ru. <http://english.gay.ru/news/rainbow/2015/09/13-32342.htm> (staženo 17. 4. 2017).

⁹¹ Bennetts, Marc. „Russia's Slide Into Ultra-Conservatism“. *Vocativ*, 14. října 2016.

⁹² Aféra s punk rockovou protestní skupinou, která je známá pořádním neohlášených provokativních vystoupení. Ve své tvorbě se skupina Pussy Riot zabývá problémem nerovnoprávnosti pohlaví, poukazuje na nespokojenost s ruskou vládou a kritizuje různé druhy diskriminace. Podporuje hnutí LGBT v Rusku. Za své provokativní vystoupení z února 2012 v katedrále stanuly členky skupiny před soudem. Moskevským soud je shledal vinnými ze spáchání výtržnictví v pravoslavném chrámu a členky byly odsouzeny k dvěma letům vězení. („Pussy Riot: The story so far“. *BBC News*, 23. prosince 2013.)

⁹³ Bennetts, Marc. „Russia's Slide Into Ultra-Conservatism“. *Vocativ*, 14. října 2016.

⁹⁴ Kopřivová, Kristýna. „Homosexualita je kampaň Západu proti Rusku“. *Respekt*, 13. listopadu 2014.

⁹⁵ „LGBT Rusko“. Oficiální stránka Amnesty International. <https://www.amnesty.cz/data/file/755-amnesty-rusko-final.pdf?version=1428086177> (staženo 15. 4. 2017).

⁹⁶ „Postoj Ruska k homosexuálům vyvolal protesty po celém světě“. *ČT24*, 10. srpna 2013.

⁹⁷ Bennetts, Marc. „Russia's Slide Into Ultra-Conservatism“. *Vocativ*, 14. října 2016.

⁹⁸ Ioffe, Julia. „Notes from Underground. The horrors of being gay in the new Russia. A story in eight parts. *The New Republic* (září 2013): 32-33. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017).

Přestože lze ve velkých městech, jako je Moskva nebo Petrohrad, nalézt prosperující gay scénu s kavárnami a nočními kluby, ruští homosexuálové jsou společností silně ostrakizováni.

Homofobie však není jen ruskou doménou, netolerance homosexuálů se projevovala a stále i projevuje i v jiných zemích, včetně evropských. Tato netolerance je patrná v zákazech pořádání průvodů gayů a lesbiček ze stran místních samospráv či v nedostatečné policejní ochraně průvodů před útoky ze stran pravicových radikálů. Zjednodušeně lze říci, že v evropském prostoru se homofobie vyskytuje spíše na východě. Z rozsáhlé studie Agentury pro základní práva Evropské unie vyplývá, že problém s konáním pochodů měly země jako Bulharsko, Polsko, Estonsko, Rumunsko nebo Lotyšsko. Naopak v zemích jako je Nizozemsko, Francie, Švédsko, Španělsko či Rakousko se průvodů často účastní politici a dokonce i církevní představitelé.⁹⁹

Homofobní sentiment v Rusku sílí. Studie Chicagské univerzity, která zkoumala postoj ruských obyvatel k sexuálním menšinám, v roce 2014 ukázala, že tolerance Rusů k homosexuálům v posledních letech výrazně poklesla. Zatímco v roce 2012 by vadil homosexuální soused 38 % dotazovaných, na konci roku 2014 to bylo již 51 procent.¹⁰⁰ Tento vývoj se promítá i do počtu napadených homosexuálů. Homosexuálové se často stávají obětí naplánovaných útoků, které probíhají prostřednictvím schůzek sjednaných přes sociální sítě a seznamky.¹⁰¹ Na těchto schůzkách příslušníci neonacistických skupin homosexuály okrádají a fyzicky napadají. Na internetu se objevil bezpočet videí, kde členové těchto ultra-pravicových skupin ponižují jedince a lijí homosexuálům moč na hlavu, celý proces natáčejí a poté zveřejňují.¹⁰² Počet napadení z homofobních důvodů není v Rusku k dispozici, za což může jistě i nedůvěra homosexuálů ve správní orgány.¹⁰³ Často se však napadení homosexuálové nesetkají s podporou ani svých rodičů.¹⁰⁴

⁹⁹Straková, Nad'a. „Homofobie je v EU stále živá, hlavně na východě“. *Aktuálně.cz*, 31. března 2017.

¹⁰⁰Bigg, Claire. „Russia's Gay-Friendly Schoolteachers In The Crosshairs“. *Radio Free Europe, Radio Liberty*, 11. listopadu 2013.

¹⁰¹„Q&A: Gay rights in Russia“. *BBC News*, 13. srpna 2013

¹⁰²Ioffe, Julia. „Notes from Underground. The horrors of being gay in the new Russia. A story in eight parts. *The New Republic* (září 2013): 32-33. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017).

¹⁰³Dearden, Lizzie. „Russia backs Chechnya government's denials over killing and torture of gay men“. *The Independent*, 20. dubna 2017.

¹⁰⁴Ioffe, Julia. „Notes from Underground. The horrors of being gay in the new Russia. A story in eight parts. *The New Republic* (září 2013): 32-33. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017).

8. Problematika konání Gay Pride v Ruské federaci

Snaha o konání Gay Pride na počátku 21. století značně ovlivnila způsob, jakým byli homosexuálové následně vnímáni. Akce zaměřené na podporu LGBT komunity sice byly v Ruské federaci pořádané již v 90. letech, jednalo se například o různé festivaly lesbického umění a písní, nicméně tyto akce ale nikdy neusilovaly o tolik mediální pozornosti a nebyly vyloženě politického charakteru.¹⁰⁵

LGBT aktivista Nikolaj Aleksejev v roce 2006 žádal město Moskvu o souhlas s konáním již celosvětově pořádaného festivalu Gay Pride na podporu LGBT komunity. Starosta Moskvy však uskutečnění festivalu nepovolil.¹⁰⁶ Jedním z důvodů, proč se proti pořádání Gay Pride ruské úřady kategoricky postavily, bylo zvolené místo konání. Gay Pride se měl plánovaně jít v centru Moskvy po Tverské ulici, která je hlavním tahem v centru Moskvy a vede až k monumentálnímu Kremlu, tato třída je však Rusy vnímána jako symbol ruské tradice a identity. Po odmítnutí žádosti na pořádání festivalu se vedení města ještě více situovalo do role ochránce tradičních ruských „heterosexuálních hodnot“. Festival Gay Pride byl navíc vnímán jako západní lobby, která se snaží ruskému obyvatelstvu vnucovat západní hodnoty. O to spíše byl poté vztah Rusů k samotným homosexuálům negativní.¹⁰⁷

První snahy o pořádání Gay Pride v roce 2006 v Moskvě byly odmítnuty slovy moskevského starosty Jurije Lužkova, že podobné události mohou být přijatelné na Západě ale ne v Rusku.¹⁰⁸ Dále stál tvrdil, že Gay Pride by měl být vnímán jako veřejný projev netradiční homosexuality, který by mohl být zhlédnut nezletilými.¹⁰⁹ Organizátoři zakázaného pochodu v čele s aktivistou Nikolajem Aleksejevem zažalovali ruské úřady u Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku a požadovali odškodnění.¹¹⁰ V roce 2010 dostalo vedení města Moskva deset individuálních žádostí pro povolení konání pochodu Moscow Pride. Ruští představitelé však požadavkům nevyhověli a podle jejich slov konání festivalu nepovolili čistě z důvodu prevence rizika násilí vůči jeho účastníkům. Dalším uváděným důvodem bylo případné ohrožení

¹⁰⁵Stella, Francesca. „Queer Space, Pride, and Shame in Moscow“. *Slavic Review* 72, č. 3 (podzim 2013): 458-480. <http://www.jstor.org> (staženo 12. 5. 2017).

¹⁰⁶Tatchell, Peter. „Marching in Moscow“. *The Guardian*, 24. května 2006.

¹⁰⁷Stella, Francesca. „Queer Space, Pride, and Shame in Moscow“. *Slavic Review* 72, č. 3 (podzim 2013): 458-480. <http://www.jstor.org> (staženo 12. 5. 2017), 469-480.

¹⁰⁸Siljkovic, Branislav. „Gays in Russia face backlash, plan protests“. *NBC News*, 17. května 2006.

¹⁰⁹Thoreson, Ryan. „From Child Protection to Children’s Rights: Rethinking Homosexual Propaganda Bans in Human Rights Law“. *The Yale Law Journal* (2015): 1327-1344. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017), 1335.

bezpečnosti silničního provozu a často také úřady svou odpověď posílaly v co nejzazším možném termínu, aby proces zpomalily a aktivisté přišli o možnost včasné reakce.¹¹¹

V roce 2010 rozhodnutí úřadů z let 2006 až 2008 řešil Evropský soud pro lidská práva. Ruská města totiž svým odmítavým postojem ke konání festivalů diskriminovala homosexuály a tvrzení, že to dělala v dobré víře chránit účastníky, soud označil za „podporu a schválení postojů odpůrců“.¹¹² Soud uložil ruským úřadům pokutu za porušení článků 11, 13 a 14 Evropské úmluvy tím, že v letech 2006 až 2008 zakázaly 164 událostí či pochodů za práva sexuálních menšin.¹¹³ Ruské úřady pokutu zaplatily, ale uskutečnění pochodu dále odmítaly schválit.¹¹⁴ Podle mnohých by se povolením konání Gay Pride z Moskvy stalo moderní kosmopolitní město, které by se distancovalo od socialistické minulosti.¹¹⁵ V srpnu 2012 však navzdory předchozímu obvinění a sankcím, Moskva vydala stoletý zákaz konání festivalu Moscow Pride až do roku 2112 v důsledku nedostatku podpory ze strany veřejnosti a dalších problémů, které konání festivalu přináší.¹¹⁶ Proti konání Gay Pride a dalších obdobných událostí na podporu LGBT komunity, se vyjádřilo 82 % Rusů.¹¹⁷

9. Anti-propagační zákon

Tyto představy a nálady se postupně projevíly i v konkrétních krocích zákonodárných orgánů. Už od roku 2006 byly na regionální úrovni přijímány zákony zakazující distribuci materiálů informujících o netradičních vztazích mezi nezletilými.¹¹⁸ V roce 2011 byl obdobný zákon přijat i v Petrohradě, který je vnímán

¹¹⁰Pop, Valentina. „Strasbourg court slams Russia for banning pride parades“. *Euobserver*, 21. října 2010.

¹¹¹„Saint-Petersburg’s authorities: "Gay pride distracts drivers’ attention". Rainbow News“. Official site of the non-for-profit Moscow-based gay, lesbian and transgender group Gay.Ru. <http://english.gay.ru/news/rainbow/2011/06/17-21121.htm> (staženo 17. 4. 2017).

¹¹²„Gay parades banned in Moscow for 100 years“. *BBC News*, 17. srpna 2012.

¹¹³Grekov, Innokenty. „Russia’s Anti-Gay Law, Spelled Out in Plain English“. *Mic Network Inc*, 8. srpna 2014.

¹¹⁴Rivkin-Fish, Michele a Cassandra Hartblay. „When Global LGBTQ Advocacy Became Entangled with New Cold War Sentiment: A Call for Examining Russian Queer Experience“. *Brown Journal of World Affairs* 21, č. 1 (podzim/zima 2014): 95-111. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017), 104.

¹¹⁵Stella, Francesca. „Queer Space, Pride, and Shame in Moscow“. *Slavic Review* 72, č. 3 (podzim 2013): 458-480. <http://www.jstor.org> (staženo 12. 5. 2017), 469.

¹¹⁶„Moscow’s gay pride ban for 100 years“. *The Independent*, 17. srpna 2012.

¹¹⁷„Project: Official Homophobia in Russia“. Official site of Pulitzer Center. <http://pulitzercenter.org/projects/russia-human-rights-government-violence-discrimination-LGBT> (staženo 16. 4. 2017).

¹¹⁸Lapina, Veronika. „Is There a Propaganda of Homosexuality? Re-emergence of the Russian LGBT Movement in the Context of Political Heterosexism and Homophobia“. Diplomová práce, Central European University, 2013, 2.

jako hlavní město kultury. Toto přijetí fungovalo jako spouštěč pro schválení podobné legislativy v dalších 6 regionech.¹¹⁹

9.1 Přijetí federálního zákona

Dne 30. června 2013 pak byl na federální úrovni přijat zákon O ochraně dětí, který zakazuje „šíření informací zaměřených na formování netradičních sexuálních postojů nezletilých.“ Federální zákon schválila Státní дума jako součást novelizace Zákona o ochraně dětí před informacemi narušujícími jejich zdraví a vývoj.¹²⁰

Za porušení zákazu propagandy netradičních sexuálních vztahů zákon ukládá sankce – ty se liší podle toho, zda je pachatelem soukromá nebo právnická osoba nebo zda se porušení dopustil cizinec. Občanům Ruské federace hrozí finanční pokuta do výše 5000 rublů (2160 Kč)¹²¹, úředním osobám do výše 50 000 rublů (21 600 Kč), a organizacím až do výše 1 000 000 rublů (432 000 Kč), včetně pozastavení jejich činnosti na dobu tří měsíců. V případě šíření homosexuální propagandy prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků a internetu hrozí občanům Ruské federace pokuta vyšší, a to sice až do výše 100 000 rublů (43 200 Kč), úředním osobám do výše 200 000 rublů (86 400 Kč).¹²² Cizinci, který by se na území Ruské federace dopustil homosexuální propagandy prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků a internetu, hrozí pokuta do výše 100 000 rublů a vyhoštění mimo území Ruské federace, nebo patnáctidenní pobyt ve vězení s následným vyhoštěním.¹²³

Zákon byl ruským parlamentem schválen jednomyslně 436-0¹²⁴, přičemž pouze jeden poslanec se zdržel hlasování.¹²⁵ Míněnou „propagandou“ se podle zákona rozumí šíření takových informací mezi nezletilými, které mají vytvářet netradiční sexuální názory, hovoří o rovnoprávnosti netradičních sexuálních vztahů, nebo které dělají

¹¹⁹Schaaf, Matthew. „Advocating for Equality. A Brief History of LGBT Rights in Russia“ *Harriman Magazine* (zima 2014): 23-27, http://www.columbia.edu/cu/creative/epub/harriman/2014/winter/advocating_for_equality.pdf (staženo 15. 4. 2017).

¹²⁰Elder, Miriam. „Russia passes law banning gay 'propaganda'“. *The Guardian*, 11. června 2013.

¹²¹Kurz rublu ČNB k 2. 5. 2017; 100RUB = 43.2 Kč

¹²²Antonova, Maria. „Homophobic Fever“. *Russian Life* (září/říjen 2013): 7-12. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017).

¹²³Šíma, Vojtěch. „Postavení sexuálních menšin v Ruské federaci a v České republice“. Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2014, 23.

¹²⁴Thoreson, Ryan. „From Child Protection to Children’s Rights: Rethinking Homosexual Propaganda Bans in Human Rights Law“. *The Yale Law Journal* (2015): 1327-1344. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017), 1327.

¹²⁵Elder, Miriam. „Russia passes law banning gay 'propaganda'“. *The Guardian*, 11. června 2013.

z netradičních sexuálních vztahů atraktivní záležitost, a tím o ně mezi nezletilými vzbuzují zájem.

Zákon o trestech za propagaci informací o netradičních vztazích byl společností silně podporován – na jeho podporu se vyjádřilo 9 z 10 Rusů.¹²⁶ Podle výzkumu Ruského centra veřejného mínění bylo přijetí zákona v červnu 2013 podporováno 88 % obyvatel.¹²⁷ V televizi byla před přijetím zákona velmi rozsáhlá kampaň, kde často zaznívaly hlasy přirovnávající homosexuály k pedofilům a líčící gaye jako „neruské“ a „nebezpečné“.¹²⁸ Informační kampaň působící v té době na ruské obyvatelstvo by se dala přirovnat k informační válce. Z výzkumu společnosti Nevada z dubna 2013 vyplývá, že 35 % Rusů považovalo homosexualitu za onemocnění a 43 % Rusů pohlíží na homosexualitu jako na zlozvyk, který je povětšinou důsledkem špatné rodičovské péče.¹²⁹ Podrobnější informace o problematice sexuálních menšin je samozřejmě možné si dohledat, nicméně většinová společnost věří tomu, co se říká v televizi a k těmto předkládaným zprávám přistupuje bez kritického zamyšlení se.¹³⁰ Společnost je tak velmi snadno manipulovatelná a i to může být jedním z důvodů, proč bylo přijetí zákona ve společnosti tak hojně podporované.

9.2 Kritika přijetí anti-propagačního zákona

Přijetí zákona vyvolalo mohutnou vlnu reakcí po celém světě a vyústilo ve veřejné protesty ochránců lidských práv a LGBT komunit. Ruská federace se kvůli nepřímé kriminalizaci LGBT kultury stala terčem mezinárodní kritiky ze strany lidskoprávních organizací a LGBT aktivistů po celém světě.

Argument, na kterém se shodují všichni kritici přijatého zákona, je celková vágnost anti-propagačního zákona.¹³¹ Faktickým nedostatkem výše zmíněného zákona je totiž absence definicí pojmů „propaganda“ a „netradiční sexuální vztahy“.¹³² „Netradiční sexuální vztahy“ jsou pouze neformálně definované a to jako ty, které

¹²⁶ „Postoj Ruska k homosexuálům vyvolal protesty po celém světě“. *ČT24*, 10. srpna 2013.

¹²⁷ Herszenhorn, David. M. „Gays in Russia Find No Haven, Despite Support From the West“. *The New York Times* (12. 8. 2013). <http://www.proquest.com/> (staženo 12. 5. 2017).

¹²⁸ Fierstein, Harvey. „Russia’s Anti-Gay Crackdown“. *The New York Times*, 21. července 2013.

¹²⁹ Herszenhorn, David. M. „Gays in Russia Find No Haven, Despite Support From the West“. *The New York Times* (12. 8. 2013). <http://www.proquest.com/> (staženo 12. 5. 2017).

¹³⁰ Kopřivová, Kristýna. „Homosexualita je kampaň Západu proti Rusku“. *Respekt*, 13. listopadu 2014.

¹³¹ Antonova, Maria. „Homophobic Fever“. *Russian Life* (září/říjen 2013): 7-12. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017)

¹³² Grekov, Innokenty. „Russia’s Anti-Gay Law, Spelled Out in Plain English“. *Mic Network Inc*, 8. srpna 2014.

nemohou vést k produkci potomků. Jejich nedefinováním vzniká právní nejistota odporující jednomu ze základních principů demokratického státu. V případě, kdy není explicitně stanoveno, proti jakému jednání legislativa působí, se správní orgán může dopouštět svévole. V takových situacích tedy „nevládne právo“, ale vládne konkrétní člověk, jenž ve věci rozhoduje, což je v demokratickém státě nepřípustné.¹³³

Podle některých kritiků anti-propagační zákon v praxi představuje legální rámec pro diskriminaci a homofobní postoje a útoky v ruské společnosti, kdy v zásadě takovéto jednání ospravedlňuje.¹³⁴ Odpůrci sexuálních menšin častokrát záměrně narušují kulturní a společenská shromáždění příslušníků sexuálních menšin a zneužívají přitom anti-propagační zákon k legitimizaci zásahů proti konání těchto akcí. Všichni vyčítají tomuto zákonu jeho kriminalizaci jakýchkoli veřejných demonstrací za homosexuální práva, projevy na obranu práv LGBT komunity a distribuci materiálů o této komunitě.

V problematice se angažuje i mezinárodní organizace Human Rights Watch, která se zabývá porušováním lidských práv zakotvených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a na argument ruských tradičních hodnot reagovala ve své výzkumné zprávě k rezoluci OSN z roku 2012. Vysvětluje, že k porušování lidských práv nesmí docházet na základě odvolávání se na „tradiční hodnoty“. Tradice je totiž podle organizace Human Rights Watch pouze určitou skupinou přijatý model chování, zatímco lidská práva jsou univerzální. Tradiční hodnoty by tudíž měly vycházet z těchto práv a ne naopak. Zmíněné zažité normy se podle tvrzení organizace často používají jako „výmluvy“ při porušování lidských práv a svobod a toto jednání je pro demokratický stát nepřípustné.¹³⁵ Podle Human Rights Watch zákon odepírá lidem z LGBT komunity rovné postavení a naznačuje, že jejich identita a vztahy jsou nepřirozené a zvrácené. Anti-propagační zákon se jinými slovy stal nástrojem diskriminace a obtěžování lidí z LGBT komunity.¹³⁶ Ve své zprávě HRW také říká, že

¹³³ „Krátko k principu právní jistoty ve světle aktuální judikatury“. Web epravo.cz. <https://www.epravo.cz/top/clanky/kratce-k-principu-pravni-jistoty-ve-svetle-aktualni-judikatury-93342.html> (staženo 23. 4. 2017).

¹³⁴ „LGBT Rusko“. Oficiální stránka Amnesty International. <https://www.amnesty.cz/data/file/755-amnesty-rusko-final.pdf?version=1428086177> (staženo 15. 4. 2017).

¹³⁵ „World Report 2013. Annual review of human rights around the globe“. Official Site of Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/world-report/2013> (staženo 3. 4. 2017).

¹³⁶ „Russia: Anti-LGBT Law a Tool for Discrimination. An Anniversary Assessment.“ Official Site of Human Rights Watch.

zákon ve skutečnosti nikoho nechrání, ale dává homofobům důvod domnívat se, že na LGBT komunitě státu záleží méně.¹³⁷

John Dalhuisen, ředitel Amnesty International pro Evropu a Střední Asii, uvedl, že názory, které anti-propagační zákon nepřímo vyslovuje, stigmatizují sexuální menšiny a potírají právo na sexuální osvětu a pomoc mladým lidem při sebepoznávání a objevování jejich sexuality.¹³⁸

Za zásadního odpůrce ruského anti-propagačního zákona se na tiskové konferenci začátkem června 2013 označil také sám tehdejší americký prezident Barack Obama.¹³⁹ Nicméně se nepostavil za plánovaný bojkot olympijských her, které měly být pořádány následující rok v ruské Soči.¹⁴⁰ Stejný názor sdílel i tehdejší britský premiér David Cameron.¹⁴¹

Mezi další světové reakce na přijetí anti-propagačního zákona patřily výzvy k celosvětovému bojkotu ruské vodky. Mnoho gay barů po celém světě tak ničilo zásoby ruské vodky.¹⁴² Kdyby tento bojkot dosáhl větších rozměrů, v rámci globalizované ekonomiky by nezasáhl pouze Ruskou federaci, ale i další oblasti, kde se ruská značka vodky vyrábí. Klíčovým cílem bojkotu ruských produktů se zpočátku stala Stoličnaja vodka, která se ale vyrábí zejména v Lotyšsku a Lucembursku, a proto bylo od bojkotu upuštěno. Zároveň se proti bojkotu vyjádřila samotná LGBT komunita a to z obavy, že by toto opatření ještě více znepřátelilo postoje ruské veřejnosti k homosexuálům.¹⁴³

¹³⁷ „Russia: Anti-LGBT Law a Tool for Discrimination. An Anniversary Assessment.“ Official Site of Human Rights Watch.

¹³⁸ „LGBT Rusko“. Oficiální stránka Amnesty International. <https://www.amnesty.cz/data/file/755-amnesty-rusko-final.pdf?version=1428086177> (staženo 15. 4. 2017), 4.

¹³⁹ Dove, Edward-Isaac. „Obama: 'No patience' for Russia's anti-gay laws“. *Politico*, 6. srpna 2013.

¹⁴⁰ Van Rheenen, Derek. „A skunk at the garden party: the Sochi Olympics, state-sponsored homophobia and prospects for human rights through megasporting events“. *Journal of Sport & Tourism* 19, č. 2 (2014): 127-144. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017), 128.

¹⁴¹ „Postoj Ruska k homosexuálům vyvolal protesty po celém světě“. *ČT24*, 10. srpna 2013.

¹⁴² Herszenhorn, David. M. „Gays in Russia Find No Haven, Despite Support From the West“. *The New York Times* (12. 8. 2013). <http://www.proquest.com/> (staženo 12. 5. 2017).

¹⁴³ Rivkin-Fish, Michele a Cassandra Hartblay. „When Global LGBTQ Advocacy Became Entangled with New Cold War Sentiment: A Call for Examining Russian Queer Experience“. *Brown Journal of World Affairs* 21, č. 1 (podzim/zima 2014): 95-111. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017), 97.

9.3 Obhajoba anti-propagačního zákona

Ruští zákonodárci přesto odmítají jakoukoli kritiku za přijetí zákona, který zakazuje homosexuální „propagandu“.¹⁴⁴ Ruská obhajoba přijatého zákona je vedena argumenty, které se týkají ochrany společnosti, dospívajících obyvatel a zejména ruských tradičních hodnot a ustálených konceptů. Velice specifickým argumentem v tomto ohledu je pak kritika homosexuality jako projevu „zkažených západních hodnot“, které jsou v rozporu s ruskou tradiční morálkou, a proto je třeba chránit před nimi ruské děti.¹⁴⁵ Slovy ruského prezidenta z červnové konference: „Nejde o ukládání jakýchkoli sankcí vůči homosexualitě, ale o ochranu ruských dětí.“¹⁴⁶ Dále tisku vysvětluje, že se nejedná o přijetí zákona proti lidem s netradiční homosexuální orientací, ale pouze o přijetí zákona, který zakazuje propagandu netradičních vztahů mezi mladistvými.¹⁴⁷

Cíle federálního zákona jsou podle oficiálních internetových stránek ruského prezidenta uvedeny v samotném názvu zákona. Vzhledem k úrovni rozvoje v oblasti hromadných komunikací a informačních technologií rodiče a učitelé prý nejsou schopni ochránit děti před škodlivými informacemi a proto je zapotřebí této nové legislativy. Federální zákon je zaměřen na ochranu dětí před ničivým, traumatizujícím vlivem informací. Také zakazuje nekontrolované šíření informací, které by děti podněcovaly k užívání drog či alkoholu, nebo aby si ublížily.¹⁴⁸

Federální zákon je podle ruských úřadů jedním z legislativních aktů zaměřených na vytváření podmínek pro plnohodnotný morální a duchovní rozvoj dětí. Federální zákon je zaměřen na to, aby tento svět byl přátelský a humánnější vůči dětem. Zákon nemá za cíl chránit děti před problémy a obtížemi moderního života nebo vytvářet iluzi, že na světě není žádné zlo, násilí nebo smrt. Je prý však nutné, aby děti získaly tyto informace až v době, kdy jim jsou schopny porozumět a přijmout je. Proto pro přístup

¹⁴⁴ „Q&A: Gay rights in Russia“. *BBC News*, 13. srpna 2013.

¹⁴⁵ Šíma, Vojtěch. „Postavení sexuálních menšin v Ruské federaci a v České republice“. Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2014, 47.

¹⁴⁶ Herszenhorn, David. M. „Gays in Russia Find No Haven, Despite Support From the West“. *The New York Times* (12. 8. 2013). <http://www.proquest.com/> (staženo 12. 5. 2017).

¹⁴⁷ Thoreson, Ryan. „From Child Protection to Children’s Rights: Rethinking Homosexual Propaganda Bans in Human Rights Law“. *The Yale Law Journal* (2015): 1327-1344. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017), 1330.

¹⁴⁸ „Law on protecting children from negative and harmful information“. Official site of the President of Russia. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/9996> (staženo 17. 3. 2017).

k informacím musí být zohledněn věk, aby tato informace nepoškodila duševní zdraví dětí.¹⁴⁹

9.4 Hlavní úskalí a dopady anti-propagačního zákona

Zákon zakazující homosexuální propagandu fakticky nepočítá s existencí mládeže s vrozenou netradiční homosexuální orientací. Podle mínění mnoha Rusů se gayové a lesby „objevují“ až potom, co přijdou do kontaktu s již dospělým homosexuálem.¹⁵⁰ Přitom právě období dospívání je pro jedince s odlišnou sexuální orientací nejdůležitější. Takovýto jedinec potřebuje informace, které by mu pomohly v procesu identifikace a přijetí sebe sama. V případě absence informací se jedinec zřejmě identifikuje s heterosexuálním zdrojem, od kterého si mimo jiné osvojí také odsuzující postoj k homosexualitě, což mu může velmi znesnadnit život a vést až k psychickým problémům.¹⁵¹ Pokud je anti-propagační zákon opravdu zamýšlen na ochranu dětí, měl by ochraňovat všechny děti a to i LGBT dospívající.¹⁵² Zákon, který tak měl prvotně chránit nezletilé, se tak v tomto ohledu obrátil proti nim.

S přijetím anti-propagačního zákona souvisí nárůst homofobních tendencí.¹⁵³ Homofobie je v Rusku běžně se vyskytující jev, který často přeroste i v násilí. Podle výzkumu, který provedla nevládní organizace Russia LGBT-Network, čelilo v roce 2014 celých 47 % gayů a leseb psychickému násilí z důvodu jejich sexuální orientace a 15 % se dokonce stalo obětí fyzického násilí.¹⁵⁴ Většina takto postižených však nehlásí své napadení místní policii, neboť nevěří ve státní systém. Nedůvěra v policejní složky může pramenit i z policejní reakce na bití LGBT aktivistů radikálními skupinami při demonstraci proti přejí anti-propagačního zákona, kde policie bití pouze přihlížela.¹⁵⁵ Získat tak přesné číslo napadených homosexuálů pobývajících na ruském území je

¹⁴⁹ „Law on protecting children from negative and harmful information“. Official site of the President of Russia. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/9996> (staženo 17. 3. 2017).

¹⁵⁰ Šíma, Vojtěch. „Postavení sexuálních menšin v Ruské federaci a v České republice“. Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2014, 44.

¹⁵¹ Brzek, Antonín a Jaroslava Pondělíčková-Mašlová. *Třetí pohlaví?*. Praha: Scientia Medica, 1992, 35.

¹⁵² Thoreson, Ryan. „From Child Protection to Children’s Rights: Rethinking Homosexual Propaganda Bans in Human Rights Law“. *The Yale Law Journal* (2015): 1327-1344. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017), 1342.

¹⁵³ „Russia: Anti-LGBT Law a Tool for Discrimination. An Anniversary Assessment“. Official Site of Human Rights Watch, <https://www.hrw.org/news/2014/06/29/russia-anti-lgbt-law-tool-discrimination> (staženo 26. 4. 2017).

¹⁵⁴ „LGBT Rusko“. Oficiální stránka Amnesty International. <https://www.amnesty.cz/data/file/755-amnesty-rusko-final.pdf?version=1428086177> (staženo 15. 4. 2017).

¹⁵⁵ Herszenhorn, David. M. „Gays in Russia Find No Haven, Despite Support From the West“. *The New York Times* (12. 8. 2013). <http://www.proquest.com/> (staženo 12. 5. 2017).

nemožné. Podle výzkumu zmíněné lidskoprávní organizace Russia LGBT-Network totiž pouze 7 % ze všech dotazovaných uvedlo, že jsou ochotni nahlásit policii porušení svých práv.¹⁵⁶

Po přijetí sporného zákona proti LGBT propagandě se zněkolikanásobil počet ruských žadatelů o azyl ve Spojených státech z důvodu diskriminace.¹⁵⁷ Lidem, kteří se přihlásí nebo se už přihlásili k LGBT komunitě, je následně znemožněno účastnit se veřejného a politického života.¹⁵⁸

Dalším dopadem je propuštění nebo nucené odstoupení několika pedagogů a vychovatelů s odlišnou sexuální preferencí. Proti jednotlivým učitelům se zejména v malých městech vedou veřejné petiční kampaně. Rodiče a jiní kantoři mají dojem, že by se odlišná orientace mohla promítat do výuky dětí. Učitelé pak dostávají výpovědi se slovy, že jejich „nemorální chování“ je neslučitelné s profesí učitele.¹⁵⁹

10. Místy nepřiměřená reakce Západu na přijetí anti-propagačního zákona

Problém s právy LGBT komunity není pouze ruský, práva LGBT komunity jsou porušována i v mnoha dalších zemích světa, ale na rozdíl od více než 70 jiných států, není homosexualita v Rusku od roku 1993 zákonem zakázána.¹⁶⁰

Nesnáz je také v tom, jakým způsobem bylo někdy o přijetí zákona v západních zemích informováno. Namísto anti-propagačního zákona byl některými médii nazýván anti-homosexuální, z čehož může vyplývat, že se jedná o penalizaci za samotnou sexuální orientaci. Ruská policie také nemá pravomoc stíhat osoby, které jsou podezřelé z homosexuality, jak chybně uvedl deník New York Times.¹⁶¹

Obdobným způsobem se vyjádřil i tehdejší americký prezident Barack Obama v televizním pořadu The Tonight Show když řekl: „Homosexualita je najednou protizákonná. Vypadá to jako v Německu: pojďme označit židy, pojďme označit gaye,

¹⁵⁶ „LGBT Rusko“. Oficiální stránka Amnesty International. <https://www.amnesty.cz/data/file/755-amnesty-rusko-final.pdf?version=1428086177> (staženo 15. 4. 2017).

¹⁵⁷ Cassell, Heather. „Russian LGBTs seek asylum in US“. *The Bay Area Reporter*, 20. února 2014.

¹⁵⁸ Ioffe, Julia. „Notes from Underground. The horrors of being gay in the new Russia. A story in eight parts. *The New Republic* (září 2013): 32-33. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017).

¹⁵⁹ „Anti-gay campaign drives out Russian teacher in Krasnoyarsk“, *BBC News*, 22. prosince 2016.

¹⁶⁰ Bennetts, Marc. „Russia's anti-gay law is wrong – but so is some of the criticism from the west“. *The Guardian*, 5. února 2014.

¹⁶¹ Ibid.

pojďme označit černochoy. Myslím, že tím to začíná.“¹⁶² Kdyby ale ruský prezident skutečně zamýšlel razantní kroky proti homosexuálům, mohl by následovat příkladu Nigérie, která trestá homosexuální chování uvězněním až na dobu 14 let, nebo Saudské Arábie, kde se homosexuálové popravují.¹⁶³

Chybné je i tvrzení, že se jedná o zcela bezprecedentní legislativní krok. Toto tvrzení se objevuje nejen v novinových článcích, ale i v akademických článcích věnovaných tomuto tématu.¹⁶⁴ Téměř identická legislativa byla totiž přijata v roce 1987 i ve Velké Británii. Jednalo se o "klauzuli č. 28", která zakazovala propagaci homosexuality v britských školách.¹⁶⁵

Někteří američtí LGBT aktivisté o nově přijatém ruském zákonu hovořili jako o „jednom z nejdrakonických protihomosexuálních zákonů na této planetě“.¹⁶⁶ Nicméně příliš častá a přehnaná protiruská rétorika ze Západu podporuje v Rusku dojem, že je země mezinárodním terčem perzekuce a že se proti ní všichni spikli. Přesně to totiž ruskému prezidentu umožňuje postavit se do role jediného ochránce konzervativních hodnot před „zlovolnou informační válkou“ proti „Matičce Rusi“ a proto není divu, že Putinova popularita stoupá.¹⁶⁷

Tato práce nemá v úmyslu hájit přijetí anti-propagačního zákona ani jiné nenávistné protihomosexuální výroky ruských politiků a církevních představitelů a žádným způsobem nepopírá těžkost života homosexuálů v Ruské federaci, ale klade si za cíl objektivně informovat o událostech spojených s přijetím daného zákona. Dokonce ještě před přijetím anti-propagačního zákona označila lidskoprávní organizace Ilga Europe, která se zabývá prosazováním zájmu LGBT skupin v Evropě, ve svém hodnocení 49 evropských zemí Ruskou federaci za stát, kde mají homosexuálové nejtěžší životní podmínky. Hodnocení bylo založeno na několika parametrech, jako je kriminalita z nenávisti na homosexuálních obětech až po legislativní uznání rodiny.¹⁶⁸

¹⁶²Herszenhorn, David. M. „Gays in Russia Find No Haven, Despite Support From the West“. *The New York Times* (12. 8. 2013). <http://www.proquest.com/> (staženo 12. 5. 2017).

¹⁶³Bennetts, Marc. „Russia's anti-gay law is wrong – but so is some of the criticism from the west“. *The Guardian*, 5. února 2014.

¹⁶⁴Antonova, Maria. „Homophobic Fever“. *Russian Life* (září/říjen 2013): 7-12. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017).

¹⁶⁵Herszenhorn, David. M. „Gays in Russia Find No Haven, Despite Support From the West“. *The New York Times* (12. 8. 2013). <http://www.proquest.com/> (staženo 12. 5. 2017).

¹⁶⁶Bennetts, Marc. „Russia's anti-gay law is wrong – but so is some of the criticism from the west“. *The Guardian*, 5. února 2014.

¹⁶⁷Ibid.

¹⁶⁸„Q&A: Gay rights in Russia“. *BBC News*, 13. srpna 2013.

Závěr

První část práce poskytuje ucelenější pohled na to, jakým způsobem se vyvíjela protihomosexuální legislativa na ruském území.

Z části věnované popisu mezinárodní a vnitrostátní legislativy upravující práva sexuálních menšin v Ruské federaci lze vyvodit, že mezinárodní i vnitrostátní dokumenty zakotvující základní lidská práva neobsahují dostatečné a přesné vymezení práv na základě sexuality. Přestože Ruská federace dekriminalizovala homosexualitu již v roce 1993, sexuální menšiny ve své zemi svými zákony dosud dostatečně nechrání. Existující zákony Ruské federace totiž nepředcházejí a dostatečně nezamezují diskriminaci páchané proti jedincům z LGBT komunity.

Zásadní je v celé problematice role pravoslavné církve, jakožto ochránce konzervativních hodnot. Vedle oficiální verze o ochraně ruských obyvatel a hodnot existuje mnoho teorií o důvodech ruského státního přístupu k homosexualitě. Jedním z pragmatických důvodů by mohlo být hledání společného nepřítele, jakožto jednotícího prvku společnosti. K tomuto cíli jsou značně využívána státní média. To lze zneužít k manipulaci veřejnosti v dalších otázkách. Sám prezident Putin zmínil jako jeden z důvodů tohoto přístupu nebezpečí problému ruské demografie, na kterou má homosexualita údajně špatný vliv. Pro-rodinná politika je tak jednou z priorit ruského režimu.¹⁶⁹

Negativní postoj státu k LGBT komunitě může být patrný i z několika odmítnutých žádostí ve věci konání festivalu Gay Pride v Moskvě. V roce 2006 byla podána první žádost o povolení pořádání festivalu na podporu práv LGBT komunity, starosta Moskvy však uskutečnění festivalu nepovolil.¹⁷⁰ Obdobný sled událostí se opakoval i v následujících letech. Tato rozhodnutí byla později řešena Evropským soudem pro lidská práva ve Štrasburku, načež bylo v roce 2010 rozhodnuto ve prospěch LGBT aktivisty Nikolaje Aleksejeva, který věc k soudu podal. Ruskému státu byly uděleny finanční sankce, které byly příslušnými úřady zaplacený. Na věc konání festivalu to však nemělo žádný dopad. V roce 2012 Moskva dokonce vydala stoletý zákaz konání festivalu Moscow Pride.¹⁷¹

¹⁶⁹Chance, Matthew. „Why Russia is hung up on homosexuality“. *CNN*, 16. prosince 2014.

¹⁷⁰Tatchell, Peter. „Marching in Moscow“. *The Guardian*, 24. května 2006.

¹⁷¹„Moscow’s gay pride ban for 100 years“. *The Independent*, 17. srpna 2012.

Po problému s povolením pořádání festivalu a jeho medializací se státní rétorika vůči homosexuálům začala vymezovat ještě ostřeji. Tento postoj spolu s politickým konzervatismem prosazovaným Putinovou vládou a státní televizí prohloubil homofobní smýšlení celé společnosti. Na regionální úrovni byly od roku 2006 přijímány zákony, omezující distribuci materiálů informujících o netradičních vztazích mezi nezletilými.¹⁷² Díky dlouhodobé státní protihomosexuální propagandě, neměla ruská společnost problém s tímto postupným přijímáním antipropagačních zákonů.

Rok 2013 a přijetí anti-propagačního zákona na federální úrovni, který zakazuje šíření informací o netradičních sexuálních vztazích mezi nezletilými, byl vyvrcholením společenských nálad proti sexuálním menšinám. Toto omezování sexuálních menšin reaguje na údajnou krizi hodnot, jež v západních zemích nastala, a již je třeba se postavit. Zásadním předkládaným argumentem pro schválení této legislativy byla ochrana dětí a zákon byl ruskou společností hojně podporován.

Schválení zákona vyvolalo mohutnou vlnu nesouhlasných reakcí. Gay kluby po celém světě vyjadřovaly svou podporu zbavováním se zásob ruské vodky a na státní úrovni se hovořilo o možném bojkotu olympijských her v Soči. Vysocí státníci ruskou legislativu odsoudili, ale k bojkotu her se nakonec nepřiklonili. Kritici vyčítají zákonu zejména jeho vágnost a kriminalizaci jakýchkoli veřejných demonstrací za homosexuální práva, projevy na obranu práv LGBT komunity a distribuci materiálů o této komunitě. Podle některých kritiků anti-propagační zákon v praxi představuje legální rámec pro diskriminaci a homofobní postoje a útoky v ruské společnosti, kdy v zásadě takovéto jednání ospravedlňuje.¹⁷³

Výsledkem všech výše zmíněných kroků je prohloubení homofobie v ruské společnosti často vedoucí k intoleranci a násilí vůči homosexuálům. Podle dostupných zdrojů lze vidět vztah mezi státním jednostranným vysíláním a všeobecnou podporou protihomosexuálních opatření.¹⁷⁴

¹⁷²Schaaf, Matthew. „Advocating for Equality. A Brief History of LGBT Rights in Russia“ *Harriman Magazine* (zima 2014): 23-27, http://www.columbia.edu/cu/creative/epub/harriman/2014/winter/advocating_for_equality.pdf (staženo 15. 4. 2017).

¹⁷³„LGBT Rusko“. Oficiální stránka Amnesty International. <https://www.amnesty.cz/data/file/755-amnesty-rusko-final.pdf?version=1428086177> (staženo 15. 4. 2017).

¹⁷⁴„Current Situation of Sexual and Gender Minorities in Russia. Public theme report“. Official site of the Finnish immigration service. http://www.migri.fi/download/60336_Suuntausraportti_LGBT_VenajallaEN-FINAL.pdf?5b0eea6266acd288 (staženo 2. 5. 2017), 6.

Dalším problematickým faktorem přijatého zákona je fakt, že nepočítá s existencí mládeže s vrozenou netradiční homosexuální orientací. Přitom právě období dospívání je pro jedince s odlišnou sexuální orientací nejdůležitější. Takovýto jedinec potřebuje informace, které by mu pomohly v procesu identifikace a přijetí sebe sama. Pokud je anti-propagační zákon opravdu zamýšlen na ochranu dětí, měl by ochraňovat všechny děti, a to i dospívající homosexuální orientace.¹⁷⁵ Zákon, který tak měl prvotně chránit nezletilé, se tak v tomto ohledu obrátil proti nim.

Summary

This work focuses on development of anti-homosexual legislation in Russia. We begin by mapping the situation in the Soviet Union and decriminalization of homosexuality in early 90's, which we perceive to be only a result of pressure from the West.

In the second part, we focus on reappearance of anti-homosexual tendencies in society in 21st century and we try to describe underlying factors. We explore denied requests to organize a Gay Pride festival in Moscow in 2006 and 2008 and ruling of the European Court of Human Rights with respect to the above.

We explore the effect of conservatism, which is characteristic of policy in the past few years. We analyze reasons, why conservatism became the chosen policy direction and shows Russia as a self-proclaimed defender of traditional value, as in contrast to the decadent West.

We examine why homosexuality is in direct contradiction with conservatism. In this regard, we mention the looming demographic crisis and invention of common public enemy. It was conservatism and defense of traditional values that were the reason for local enactment of anti-propagation legislation, which prohibits dissemination of information on non-traditional relations.

In 2013, similar legislation was enacted on federal level. We describe the content of this legislation and the support it got from the Russian populace. Subsequently we focus on deficiencies of this legislation and effects of this legislation on LGBT

¹⁷⁵Thoreson, Ryan. „From Child Protection to Children's Rights: Rethinking Homosexual Propaganda Bans in Human Rights Law“. *The Yale Law Journal* (2015): 1327-1344. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017).

community. At the same time, we highlight the weak point of the Western criticism, which we see as favorable for the Russian president.

We aim to link the conservatism policy, which is propagated by state media and political representatives, with the rise of homophobic tendencies in the Russian society, which are exhibited as discrimination in and out of workplace and rise of violence against homosexuals, frequency of which increases since enactment of the anti-propagation legislation.

Použitá literatura

Knihy a diplomové práce:

Brzek, Antonín a Jaroslava Pondělíčková-Mašlová. *Třetí pohlaví?*. Praha: Scientia Medica, 1992.

Brzek, Antonín. *Průvodce sexualitou člověka*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993.

Brzek, Antonín. *Sexuologie pro právníky*. Praha: Univerzita Karlova Nakladatelství Karolinum Praha, 1999.

Černá, Dagmar. *Standard lidských práv v Evropě*. Beroun: IFEC, 2009.

Fafejta, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Nakladatelství Jan Piszkiwicz, 2004.

Gessen, Masha. *The Rights of Lesbians and Gay Men in the Russian Federation*. San Francisco: International Gay and Lesbian Human Rights Commission, 1994.

Healey, Daniel. *Homosexual Desire in Revolutionary Russia*. Chicago: University of Chicago Press, 2001.

Kon, Igor S. „Russia: Historical prelude“. In *Sociolegal Control of Homosexuality West and Green*, 221-242. Moskva: Institute of Ethnology and Anthropology, Russian Academy of Sciences, 1997.

Lapina, Veronika. „Is There a Propaganda of Homosexuality? Re-emergence of the Russian LGBT Movement in the Context of Political Heterosexism and Homophobia“. Diplomová práce, Central European University, 2013.

Marsch, Rosalind. *Women in Russia and Ukraine*. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.

Nemtsev, Mikhail. *How Did a Sexual Minorities Movement Emerge in Post-Soviet Russia. An*

essay. Saarbrücken: VDM Verlag, 2008.

Procházka, Ivo. *Coming out: průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno, 2002.

Šíma, Vojtěch. „Postavení sexuálních menšin v Ruské federaci a v České republice“. Bakalářská práce, Masarykova univerzita, 2014.

Volštatová, Tereza. „Sexualita a ochrana lidských práv: problém ochrany práv homosexuálů a transsexuálů“. Diplomová práce, Masarykova univerzita, 2012.

Elektronické zdroje:

„Anti-gay campaign drives out Russian teacher in Krasnoyarsk“, *BBC News*, 22. prosince 2016.

Antonova, Maria. „Homophobic Fever“. *Russian Life* (září/říjen 2013): 7-12.
<https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017).

Bennetts, Marc. „Russia's Slide Into Ultra-Conservatism“. *Vocativ*, 14. října 2016.

Bennetts, Marc. „Russia's anti-gay law is wrong – but so is some of the criticism from the west“. *The Guardian*, 5. února 2014.

Bigg, Claire. „Russia's Gay-Friendly Schoolteachers In The Crosshairs“. *Radio Free Europe, Radio Liberty*, 11. listopadu 2013.

Buetikofer, Anne. „Homosexuality in Russia“. *The Swiss lesbian magazine „die“* 9 (podzim 1998): 6 -8.

Cassell, Heather. „Russian LGBTs seek asylum in US“. *The Bay Area Reporter*, 20. února 2014.

„Current Situation of Sexual and Gender Minorities in Russia. Public theme report“. Official site of the Finnish immigration service. http://www.migri.fi/download/60336_Suuntausraportti_LGBT_VenajallaEN-FINAL.pdf?5b0eea6266acd288 (staženo 2. 5. 2017).

Dearden, Lizzie. „Russia backs Chechnya government's denials over killing and torture of gay men“. *The Independent*, 20. dubna 2017.

Dovere, Edward-Isaac. „Obama: 'No patience' for Russia's anti-gay laws“. *Politico*, 6. srpna 2013.

Elder, Miriam. „Russia passes law banning gay 'propaganda'“. *The Guardian*, 11. června 2013.

Fafejta, Martin. „Hermafrodit neboli intersexuál“. *Hospodářské noviny*, 5. prosince 2007.

Fierstein, Harvey. „Russia's Anti-Gay Crackdown“. *The New York Times*, 21. července 2013.

„Gay parades banned in Moscow for 100 years“. *BBC News*, 17. srpna 2012.

Grekov, Innokenty. „Russia's Anti-Gay Law, Spelled Out in Plain English“. *Mic Network Inc*, 8. srpna 2014.

Healey, Daniel. „The Russian Revolution and Decriminalisation of Homosexuality“. *Revolutionary Russia* 6, č. 1 (červen 1993): 26-54. <http://www.scribd.com> (staženo 20. 4. 2017).

Herszenhorn, David. M. „Gays in Russia Find No Haven, Despite Support From the West“. *The New York Times* (12. 8. 2013). <http://www.proquest.com/> (staženo 12. 5. 2017).

„Homofobie“. Prevence rizikového chování. <http://www.prevence-info.cz/typy-rizikoveho-chovani/homofobie> (staženo 12. 4. 2017).

Chance, Matthew. „Why Russia is hung up on homosexuality“. *CNN*, 16. prosince 2014.

Ioffe, Julia. „Notes from Underground. The horrors of being gay in the new Russia. A story in eight parts. *The New Republic* (září 2013): 32-33. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017).

„Issues: Coming Out“. Official site of the Human Rights Campaign. <http://www.hrc.org/issues/coming-out/> (staženo 22. 4. 2017).

Khazan, Olga. „Why Is Russia So Homophobic“. *The Atlantic*, 12. června 2013.

Kopřivová, Kristýna. „Homosexualita je kampaň Západu proti Rusku“. *Respekt*, 13. listopadu 2014.

„Krátce k principu právní jistoty ve světle aktuální judikatury“. Web eprávo.cz. <https://www.epravo.cz/top/clanky/kratce-k-principu-pravni-jistoty-ve-svetle-aktualni-judikatury-93342.html> (staženo 23. 4. 2017).

„Law on protecting children from negative and harmful information“. Official site of the President of Russia. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/9996> (staženo 17. 3. 2017).

„LGBT Rusko“. Oficiální stránka Amnesty International. <https://www.amnesty.cz/data/file/755-amnesty-rusko-final.pdf?version=1428086177> (staženo 15. 4. 2017).

Mikšaníková, Tereza, Barbara Hacsí a Daniela Orlando. *Nejen pro LGBTIQ komunitu*. Nakladatelství eLnadruhou o.s., 2008. http://www.elnadruhou.cz/_data_editor/File/L2_brozurka.pdf (staženo 16. 3. 2017).

„Moscow's gay pride ban for 100 years“. *The Independent*, 17. srpna 2012.

„Official site of the non-for-profit Moscow-based gay, lesbian and transgender group Gay.Ru“. <http://www.gay.ru/>.

Pakhomov, Nikolay. „Why Conservatism Is so Popular in Russia“. *Russia Insider*, 1. června 2015.

Pavlíček, Jiří. „Rada Evropy a Rusko“. *Politologický časopis*: 12-20, <http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/1996/1/1996-1-3-Pavl%C2%B0%C3%BCek-Rada%20Evropy%20a%20Rusko.pdf> (staženo 15. 4. 2017).

Pop, Valentina. „Strasbourg court slams Russia for banning pride parades“. *Euobserver*, 21. října 2010.

„Postoj Ruska k homosexuálům vyvolal protesty po celém světě“. *ČT24*, 10. srpna 2013.

„Problems and Prospects by Professor Igor Kon. Elektronicky publikovaná kapitola knihy *Faces and Masks of Same Sex Love: Moonlight at Dawn*. Moskva: AST, 1998.“. Official site of the non-for-profit Moscow-based gay, lesbian and transgender group Gay.Ru. <http://www.gay.ru/english/history/kon/prosp.htm> (staženo 15. 3. 2017).

„Project: Official Homophobia in Russia“. Official site of Pulitzer Center. <http://pulitzercenter.org/projects/russia-human-rights-government-violence-discrimination-LGBT> (staženo 16. 4. 2017).

„Pussy Riot: The story so far“. *BBC News*, 23. prosince 2013.

„Putin decorated Milonov - Orthodox crusader against gay people - with the Order of Saint Vladimir for "Good, Honor and Glory. Rainbow News“. Official site of the non-for-profit Moscow-based gay, lesbian and transgender group Gay.Ru. <http://english.gay.ru/news/rainbow/2015/09/13-32342.htm> (staženo 17. 4. 2017).

„Putin’s Russia: Playing the Cultural Conservative Card“. Official Site of The Hedgehog Review. <http://iasc-culture.org/THR/channels/THR/2016/11/putins-russia-playing-the-cultural-conservative-card/> (staženo 14. 3. 2017).

„Q&A: Gay rights in Russia“. *BBC News*, 13. srpna 2013.

Rahman, Momin. „Queer Rights and the Triangulation of Western Exceptionalism“. *Journal of Human Rights* 13 (2014): 274-289. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017).

Rivkin-Fish, Michele a Cassandra Hartblay. „When Global LGBTQ Advocacy Became Entangled with New Cold War Sentiment: A Call for Examining Russian Queer Experience“. *Brown Journal of World Affairs* 21, č. 1 (podzim/zima 2014): 95-111. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017).

„Russia: Anti-LGBT Law a Tool for Discrimination. An Anniversary Assessment.“ Official Site of Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/news/2014/06/29/russia-anti-lgbt-law-tool-discrimination> (staženo 5. 4. 2017).

„Russia: Anti-LGBT Law a Tool for Discrimination. An Anniversary Assessment“. Official Site of Human Rights Watch, <https://www.hrw.org/news/2014/06/29/russia-anti-lgbt-law-tool-discrimination> (staženo 26. 4. 2017).

„Russia: Update to RUS13194 of 16 February 1933 on the treatment of homosexuals“. Canada: Immigration and Refugees Board of Canada. <http://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?docid=3ae6ad788c> (staženo 15. 3. 2017).

„Saint-Petersburg’s authorities: "Gay pride distracts drivers’ attention". Rainbow News“. Official site of the non-for-profit Moscow-based gay, lesbian and transgender group Gay.Ru. <http://english.gay.ru/news/rainbow/2011/06/17-21121.htm> (staženo 17. 4. 2017).

„Sexuální orientace a genderová identita v rámci Rady OSN pro lidská práva. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 28. září 2011 o lidských právech, sexuální orientaci a genderové identitě v OSN“. Oficiální stránka Evropského parlamentu.

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P7-TA-2011-0427+0+DOC+PDF+V0//CS> (staženo 3. 5. 2017).

Schaaf, Matthew. „Advocating for Equality. A Brief History of LGBT Rights in Russia“ *Harriman Magazine* (zima 2014): 23-27,

http://www.columbia.edu/cu/creative/epub/harriman/2014/winter/advocating_for_equality.pdf (staženo 15. 4. 2017).

Siljkovic, Branislav. „Gays in Russia face backlash, plan protests“. *NBC News*, 17. května 2006.

Stella, Francesca. „Queer Space, Pride, and Shame in Moscow“. *Slavic Review* 72, č. 3 (podzim 2013): 458-480. <http://www.jstor.org> (staženo 12. 5. 2017).

Straková, Nad'a. „Homofobie je v EU stále živá, hlavně na východě“. *Aktuálně.cz*, 31. března 2017.

Tatchell, Peter. „Marching in Moscow“. *The Guardian*, 24. května 2006.

„The Facts on LGBT Rights in Russia“. Official Site of the Council for Global Equality.

<http://www.globalequality.org/newsroom/latest-news/1-in-the-news/186-the-facts-on-lgbt-rights-in-russia> (staženo 17. 4. 2017).

„The spirit of Stonewall lives on“. Official Site of NYC Pride. <https://www.nycpride.org/about/> (staženo 28. 4. 2017).

Thoreson, Ryan. „From Child Protection to Children's Rights: Rethinking Homosexual Propaganda Bans in Human Rights Law“. *The Yale Law Journal* (2015): 1327-1344.

<https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017).

Van Rheenen, Derek. „A skunk at the garden party: the Sochi Olympics, state-sponsored homophobia and prospects for human rights through megasporting events“. *Journal of Sport & Tourism* 19, č. 2 (2014): 127-144. <https://www.ebscohost.com/> (staženo 12. 5. 2017).

„Všeobecná deklarace lidských práv“. Oficiální stránka Informačního centra OSN v Praze.

http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/12/UDHR_2015_11x11_CZ2.pdf (staženo 3. 5. 2017).

„World Report 2013. Annual review of human rights around the globe“. Official Site of Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/world-report/2013> (staženo 3. 4. 2017).